

PREPORUKE SVJETSKE ZDRAVSTVENE ORGANIZACIJE ZA VOĐENJE RAZGOVORA SA ŽENAMA - ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA

World Health
Organization

London School
of Hygiene and
Tropical Medicine

Daphne Programme
of the European
Commission

DISCLAIMER

Publications of the World Health Organization have been translated into many languages by publishers in different countries.

The sole responsibility for the translation of this WHO publication lies with the institution named on the publication itself. For further information please contact the institution.

Reproduced by permission.

DENI DE RESPONSABILITE

Les publications de l'Organisation mondiale de la Santé sont traduites en de nombreuses langues par des maisons d'édition de divers pays.

La responsabilité de la traduction de la présente publication de l'OMS incombe exclusivement à l'institution mentionnée dans ladite publication. Pour de plus amples renseignements, veuillez vous adresser à l'institution en question.

Reproduit avec permission.

DESCARGO DE RESPONSABILIDAD

Gran número de editoriales de diversos países traducen las publicaciones de la OMS a muchos idiomas distintos.

La traducción de la presente publicación de la OMS es responsabilidad exclusiva de la institución cuyo nombre se menciona en la obra. Para más información, por favor pónganse en contacto con esa institución.

Reproducido con autorización.

不承担责任的声明

世界卫生组织的出版物已在不同国家被出版商翻译成多种语言。

翻译本世界卫生组织出版物的唯一责任在于该出版物上的署名机构本身。如欲获得进一步信息，请与该机构联系经许可印制。

ОГОВОРКА

Публикации Всемирной организации здравоохранения переводятся на многие языки издательствами в различных странах.

Всю ответственность за перевод данной публикации ВОЗ несет учреждение, указанное в самой публикации. За дальнейшей информацией просьба обращаться в это учреждение.

Воспроизводится с разрешения.

Katalog biblioteke Svjetske zdravstvene organizacije - objavljeni podaci

Cathy Zimmerman

Preporuke „Svjetske zdravstvene organizacije“ za obavljanje razgovora sa ženama-žrtvama trgovine ljudima

Autor: Cathy Zimmerman i Charlotte Watts

1. Etika, istraživanje 2. Sigurnost 3. Koncept istraživanja 4. Metode vođenja razgovora 5. Prostitucija 6. Preporuke I. Charlotte Watts II. Naziv

ISBN 92 4 154625 5

(LC/NLM class.:HQ 281)

Svjetska zdravstvena organizacija, 2003. godina

Sva prava zadržana. Izdanja Svjetske zdravstvene organizacije mogu se nabaviti u Odjelu za marketing i distribuciju, World Health Organization, 20 Avenue Appa, 1211 Geneva 27. Switzerland (tel.+41 22 791 2476; faks:+ 41 22 791 4857; e-mail:bookorders@who.int. Zahtjevi za izdavanje suglasnosti o umnožavanju ili prevođenju izdanja Svjetske zdravstvene organizacije – radi prodaje ili u nekomercijalne svrhe uputiti na gore navedenu adresu, pod nazivom: Publications (faks: +41 22 791 4806; e-mail:permission@who.int)

Korištene odrednice i izloženi sadržaj u ovom izdanju, ni na koji način ne odražavaju stav Svjetske zdravstvene organizacije u vezi sa pravnim statusom bilo koje zemlje, teritorija, grada ili područja ili njihovih vlasti, ili s određivanjem njihovih granica.

Svjetska zdravstvena organizacija ne garantira da su podaci, sadržani u ovom izdanju potpuni i tačni, i ne snosi odgovornost za štetu koja može nastati kao rezultat njihovog korištenja.

Ove preporuke predstavljaju sastavni dio preporuka etičke i sigurnosne prirode u vezi sa nasiljem nad ženama Odjela za ravnopravnost spolova i zdravlje žena Svjetske zdravstvene organizacije.

Svjetska zdravstvena organizacija izražava zahvalnost Školi higijene i tropske medicine, London i Daphne programu Evropske komisije, na značajnom doprinosu u pripremi ovog izdanja. Stavovi izloženi u ovom izvještaju ne moraju obavezno odražavati stavove Svjetske zdravstvene organizacije, Škole higijene i tropske medicine, London ili Daphne programa Evropske komisije.

Dizajn i oprema prema dizajnu Becky Shand
Štampano u Ujedinjenom Kraljevstvu
The Printed World West, Sussex

PREPORUKE „SVJETSKE ZDRAVSTVENE ORGANIZACIJE“ ZA VOĐENJE RAZGOVORA SA ŽENAMA – ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA

2003

Svjetska zdravstvena
organizacija

Škola higijene i tropske
medicine, London

Daphne program
Evropske komisije

Brošuru su izradile Jedinice za zdravstvenu politiku, Škole higijene i tropske medicine, London, uz podršku Daphne programa Evropske komisije i Svjetske zdravstvene organizacije.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini

Ovaj je priručnik preveden uz potporu Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini.

ZAHVALNICA

Preporuke Svjetske zdravstvene organizacije za vođenje razgovora sa ženama-žrtvama trgovine ljudima napisale su: Cathy Zimmerman i Charlotte Watts iz Jedinice za politiku zdravstvene zaštite, Škole higijene i tropske medicine, London.

Značajan doprinos i stručne savjete nesebično su dali: Therese Caouette, Marina Tzvetkova (CHANGE, London), Martina Vandenberg (Human Rights Watch, Washington, D.C), Brad Adams (Human Rights Watch, New York), Sae-tang, Jirapon (“Globalni savez protiv trgovine ženama”, Tajland). Inna Shvab. (La Strada, Ukrajina), Marcia Albrecht (STV „Fondacija za borbu protiv trgovine ženama“, Holandija), Nadia Kozhouharova („Udruženje Animus fondacije“, Bugarska), Franca Bimbi, Luca Trappolin i Mariangela Treppete (Univerzitet Padove, Odsjek za sociologiju, Italija), Katherine Yun (Harvarska škola medicine, Boston), Elaine Pearson (Međunarodno udruženje protiv ropstva), Annuska Derks i Bruno Moens (Payoke Belgija).

Konačne uredničke intervencije i pregled uradili su: Claudia Garcia-Moreno (Jednakost spolova i zdravlje žene, Svjetska zdravstvena organizacija, Geneva), Alison Phinney (Sprečavanje povreda i nasilja, Svjetska zdravstvena organizacija, Geneva) i Jo Nurse, (Škola higijene i tropske medicine, London i Svjetska zdravstvena organizacija).

Preporuke su sačinjene uz podršku Daphne programa Evropske komisije i Svjetske zdravstvene organizacije.

Sadržaj

Zahvalnica	
Uvod	1
Složene okolnosti žena – žrtava trgovine ljudima	2
Deset načelnih smjernica za obavljanje razgovora sa ženama-žrtvama trgovine ljudima na etičan i siguran način	4
1. Ne povrijediti	5
1.1. Odluka o obavljanju razgovora	5
2. Upoznati se sa problematikom i procijeniti rizik	6
2.1. Procjena razmjera rizika	6
2.2. Faze u procesu vođenja razgovora: rizik i preporuke	8
Faza 1: Uspostava prvog kontakta	8
Faza 2: Određivanje termina i mjesta za obavljanje razgovora	9
Faza 3: Vođenje razgovora	10
Faza 4: Završetak razgovora	11
3. Priprema uputstva o pružanju pomoći: Nemojte davati savjete ili obećanja koja ne možete ispuniti	12
3.1. Utvrđivanje raspoloživih sredstava i službi podrške i pomoći	12
3.2. Uspostava kontakta i poznavanje organizacija koje se nalaze na referentnoj listi	13
3.3. Diskrecija prilikom pružanja informacija o pomoći	13
4. Prikladan odabir i priprema za rad prevodilaca i ostalih suradnika	14
4.1. Razmotriti rizike i prednosti rada sa prevodiocima i drugim suradnicima	14
4.2. Razmotriti pitanja oko zapošljavanja prevodilaca - muškaraca ili osoba koje obavljaju razgovor	15
4.3. Uzeti u obzir fizičku sigurnost i psihološki efekt na suradnike i osobe koje obavljaju razgovor	16
5. Osigurati anonimnost i povjerljivost	18
5.1. Osigurati povjerljivost	18
6. Dobiti svjestan pristanak o učešću	19
6.1. Odgovarajući načini zahtijevanja suglasnosti	19
7. Saslušati i uvažavati procjenu situacije svake žene, kao i rizike za njenu sigurnost	21
7.1. Pružanje savjeta ili pomoći	21
7.2. Uvažavanje izbora žene kada je u pitanju njena situacija	22
8. Nemojte ponovno traumatizirati ženu	23
8.1. Izbjegavati ponovnu traumatizaciju žene	23
9. Biti spreman za hitne intervencije	24
9.1. Odgovor na zahtjev žene koja traži hitnu ili direktnu pomoć	24
9.2. Spremnost da se prate interventni napor	25
9.3. Pitanja u vezi sa kontaktima s organima vlasti	26
10. Koristiti prikupljene podatke na odgovarajući način	27
10.1. Korištenje podataka na etičan način	27
Zaključci	28
Reference	29

PREPORUKE SVJETSKJE ZDRAVSTVENE ORGANIZACIJE ZA ETIČKE I SIGURNOSNE ASPEKTE OBAVLJANJA RAZGOVORA SA ŽENAMA – ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA

UVOD

Sve više se uočava da je trgovina ženama i djevojkama, radi prisilne prostitucije ili drugih robovskih ili sličnih oblika iskorištavanja, postala jedno od krivičnih djela sa najbržim porastom u svijetu, kao i jedan od najtežih oblika kršenja ljudskih prava. *Protokol Ujedinjenih naroda za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, definira trgovinu na sljedeći način:*

„vrbovanje, prijevoz, prebacivanje preko granice, pružanje zaštite i prijema ljudi na način prijatnje, ili korištenja sile ili drugih oblika prisile, ili otmice, prevare, kao i zloupotrebe ovlasti, ili situacije u kojoj su takve osobe ugrožene, ili plaćanje ili davanje nekih beneficija kako bi osoba postigla suglasnost da drži kontrolu nad drugim osobom, a u svrhu iskorištavanja. Iskorištavanje podrazumijeva, u najmanjoj mjeri, iskorištavanje radi prostituiranja drugih osoba ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilnog rada i služenja, ropstva ili prakse koja je slična ropstvu, služenju ili uklanjanju organa.“¹

U odgovoru na vrlo brzi opći porast trgovine ljudima, i sve većom potrebom za informacijama o ovoj vrsti trgovine koju iskazuju kreatori politike, donatori, službe za pomoć i mediji, sve više se obavljaju razgovori sa ženama-žrtvama trgovine, kako bi se razgovaralo o njihovom iskustvu. Razgovori se obavljaju i za vrijeme dok se ove žene nalaze pod kontrolom trgovaca, poslodavaca ili svodnika, kao i nakon što napuste takvo okruženje i nađu se u skloništu, pod okriljem brige uslužnih agencija, ili

nakon što se vrate u svoje domove ili započnu novi život negdje drugo.

U svakoj od tih situacija vođenje razgovora sa ženom - žrtvom trgovine ljudima otvara određen broj etičkih pitanja, kao i pitanja oko sigurnosti takve žene, osoba u njejoj blizini i onoga koji obavlja razgovor. Upoznavanje sa rizicima, etičkim i praktičnim aspektima koji se odnose na trgovinu ljudima mogu umanjiti opasnost i doprinijeti tome da žena sa kojom se obavlja razgovor otkrije relevantne i tačne podatke.

Ove preporuke prvenstveno su namijenjene istraživačima, medijima i službama pomoći koji nisu upoznati sa problematikom trgovine ljudima. Rizici i obaveze koje se odnose na obavljanje razgovora sa maloljetnicama nisu izričito razmatrani u preporukama, premda se primjenjuje većina istih načela.

Preporuke su urađene u konsultacijama sa grupom stručnjaka o trgovini i nasilju nad ženama. Većina ovih stručnjaka direktno je radila sa ženama - žrtvama trgovine ljudima.

Preporuke koje su izrađene na osnovu istraživanja: „Žene na prvom mjestu: Preporuke etičke i sigurnosne prirode za istraživanje o nasilju nad ženama“², Svjetske zdravstvene organizacije, „Međunarodna načela i smjernice o ljudskim pravima i trgovinom ljudima“³, CIOMS, „Međunarodne etičke smjernice za biomedicinsko istraživanje koje uključuje ljude“⁴, „Standardi ljudskih prava za ophođenje sa ženama-žrtvama trgovine ljudima“⁵, „Kodeks ponašanja novinarskih sindikata“⁶, i proceduralne smjernice za agencije za provedbu zakona o obavljanju razgovora sa ženama – žrtvama trgovine

ljudima ili drugih krivičnih dijela seksualne konotacije.“⁷

Ove preporuke treba koristiti u vezi sa postojećim profesionalnim standardima koji se primjenjuju u ovoj oblasti djelovanja. Preporuke sadrže deset osnovnih standarda za vođenje razgovora sa ženama koje su još uvijek žrtve trgovine ljudima, ili su bile u takvoj situaciji. Svako pitanje zasebno je objašnjeno, a izloženi su i primjeri iz prakse o tome kako se mogu rješavati ovakvi problemi. Preporuke ne predstavljaju sveobuhvatne smjernice za rad sa ženama-žrtvama trgovine ljudima.⁸

Jedna žena iz Istočne Evrope, koja je bila zaposlena kao lokalna radnica u Italiji, svakodnevno je podnosila vaginalno i analno silovanje i druge oblike seksualnog ponižavanja. Nakon povratka kući, nastavila je da trpi fizičke i psihičke posljedice ove zloupotrebe. Ipak, nikad to nije rekla svom suprugu iz straha da bi, ukoliko bi saznao napustio nju i njenog sina.

SLOŽENE OKOLNOSTI ŽENA - ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA

Razgovor sa ženom-žrtvom trgovine ljudima može se obaviti dok se ta žena još uvijek nalazi u situaciji u kojoj je žrtva trgovine ljudima, dok o njoj brigu vodi jedna od službi za pružanje pomoći i staranje, ili kada je potpuno izvan takvog okruženja – kada se uklopila u svoju prvobitnu ili u novu zajednicu. Premda obavljanje razgovora sa ženama-žrtvama trgovine ljudima, koje se još uvijek nalaze u takvoj situaciji često nosi najveći rizik, razgovor sa ženama koje su izvan takvog okruženja također nosi određenu opasnost za njeno fizičko i psihičko stanje.

Osobe koje su još uvijek žrtve trgovine ljudima često:

- Osjećaju se uhvaćenima u zamku, bez sigurnog načina izlaska iz nje;
- Rade u jednom nezvaničnom, često protuzakonitom ili prikrivenom sektoru;
- Ilegalno žive u zemlji u kojoj su prodate;
- Imaju ograničeno znanje o svojim pravima i pravnim opcijama;
- Imaju ograničene lične slobode;
- U stalnom su pokretu, u prolazu, sele se iz grada u grad ili ih stalno preprodaju 'novim vlasnicima' i
- Vjerovatno su bile izložene fizičkom, seksualnom ili psihičkom zlostavljanju ili prijetnjama, upućenim njima lično ili članovima njihove porodice;
- Izložene su nasilju, kaznama od strane poslodavaca ili agenata;
- Nemaju pravni status u zemlji u kojoj se nalaze, oduzeti su im lični

dokumenti i strahuju od deportacije;

- Daju lažne podatke o svojoj starosnoj dobi, posebno ako su maloljetne;
- Nalaze se zarobljene u situaciji sa dužničkim ili drugim strogim obavezama koje se odnose na organizirani kriminal, korumpirane državne službenike ili pripadnike policije ili vojske;
- Suočene su s etničkom, socijalnom i spolnom diskriminacijom; i
- Usvajaju samozaštitni stav ili pokazuju simptome trauma i stresa koji se iskazuju gubitkom orijentacije u vremenu i prostoru, sjećanja o određenim događajima, pokazuju rizično ponašanje ili podcjenjuju opasnost.⁹

Osobe koje su bile žrtve trgovine ljudima često:

- Iskazuju istu zabrinutost na koju smo ukazali kod trgovine ljudima (pogledati u gornjem dijelu teksta);
- Prati ih osjećaj da ih posmatraju, a moguće je da se nalaze pod prismotrom ili pod određenim nadzorom trgovaca ljudima ili drugih koji su sa njima povezani (veliki broj žena-žrtava trgovine ljudima često vrbuju osobe koje žive u lokalnoj zajednici, ponekad u istom gradu ili selu);
- Imaju neizmirene dugove ili duguju novac trgovcima ljudima (zasnovano na kalkulacijama trgovaca);
- Mogu lako postati žrtve osvete prema sebi i/ili članovima svojih porodica;
- Imaju status privremenog boravka u zemlji odredišta i plaše se moguće deportacije;

- Imaju osjećaj, a što često i jeste slučaj, da su žigosane u društvu zbog svog iskustva, i strahuju da će ih odbaciti porodica i društvena zajednica, ako se sazna za njihovu prošlost;
- Podložne su izrazitim reakcijama na stres nakon izbjavljenja iz okruženja trgovine ljudima, jer su potisnule prijašnje psihološke mehanizme samoodržanja;
- Razgovor o prijašnjem iskustvu potiče ih da to iskustvo ponovno proživljavaju; i
- Vjeruju da pomoć službi (ili imigracijski status) ovisi o njihovoj suradnji, i zbog toga pristaju na učešće u razgovoru koji bi inače odbile.
- Značajan broj žena ne smatra da su bile žrtve „trgovine ljudima“ (prema definiciji UN-a ili drugih organizacija), i ne žele da se sa njima tako postupa. Svoje iskustvo shvataju kao posljedicu loše odluke, zbog koje su bile prisiljene, ili još uvijek moraju ispunjavati obaveze iz ugovora. Neke žene takvu situaciju vide kao privremenu, ali i kao mogućnost da zarade dovoljno novaca da otplate dugove i osiguraju održavanje za sebe i svoju porodicu kod kuće.
- Neke žene ne smatraju da takva radna sredina ima odlike zloupotrebe i iskorištavanja, i ne žele prestati raditi. Njihove pritužbe više se odnose na neke odnose koji su izrabljivački.

Iz razloga navedenih u gornjem dijelu teksta, uslužne agencije koje pružaju pomoć ženama-žrtvama trgovine ljudima često odbijaju zahtjeve (novinara, istraživača i drugih) za obavljanje razgovora sa ženama koje se nalaze pod njihovom zaštitom.

Međutim, ne treba smatrati da su sve žene koje su bile žrtve trgovine ljudima traumatizirane, da sebe vide kao žrtve, preziru svoje porobljivače, ili žele da se izbave iz takve situacije i vrate kući. Veliki broj takvih žena nalazi se u dvostrukim okolnostima sa neodređenim i često suprotnim osjećanjima. Naprimjer:

- Nije rijetkost da takve žene imaju intimne odnose sa nekim osobama unutar mreže trgovaca ljudima, ili su na neki način povezane sa mrežom kriminalaca, ili osjećaju odanost, zahvalnost, ili pak ovisnost u odnosu na nekog pojedinca koji je odgovoran za njihov „zarobljenički“ položaj.

Pristup ovakvim ženama, zadobijanje njihovog povjerenja, pristanak na suradnju i dobijanje iskrenih odgovora, otežano je zbog ovih složenih okolnosti, kao i potpuno razumijevanje njihovih odluka i reakcija.

Usvajanje odgovarajućih sigurnosnih i etičkih procedura, jednako je korisno za ispitanice, kao i za osobe koje obavljaju razgovor. Ukoliko se takvim ženama pristupi s posebnom pažnjom i nekritički, većina ispitanica imat će koristi da ispriča svoju priču.

Isto tako, u mjeri u kojoj neka od ispitanica osjeća da je poštivana i da njena dobrobit predstavlja prioritet, ona će biti spremnija otkriti tačne i intimne detalje iz svog iskustva. Faktori koji utječu na sigurnost i dobrobit žene – žrtve trgovine ljudima, isti su oni faktori koji utječu na otkrivanje podataka.

Faktori koji utječu na sigurnost i blagostanje žene, isti su faktori koji utječu na razotkrivanje.

POSTOJI **DESET NAČELNIH SMJERNICA** ZA OBAVLJANJE RAZGOVORA SA ŽENAMA -ŽRTVAMA TRGOVINE LJUDIMA NA ETIČAN I SIGURAN NAČIN:

1. **NEMOJTE JE POVRIJEDITI.**

Postupajte sa svakom ženom, i u svakoj situaciji, tako kao da postoji potencijalna mogućnost nanošenja štete, ukoliko ne postoje dokazi o suprotnom. Nemojte obavljati razgovor ukoliko će to dovesti vašu ispitanicu u težu situaciju, u kratkoročnom ili dugoročnom periodu.

2. **UPOZNAJTE PROBLEMATIKU I PROCIJENITE RIZIKE.**

Upoznajte rizike vezane za trgovinu u svakom pojedinačnom slučaju, prije obavljanja razgovora.

3. **PRIPREMITE UPUTSTVO - NEMOJTE DAVATI OBEĆANJA KOJA NE MOŽETE ISPUNITI.**

Budite spremni da date uputstvo na maternjem jeziku ispitanice i na lokalnom jeziku (ukoliko se razlikuju) o odgovarajućim službama pravne, zdravstvene, socijalne i sigurnosne podrške, pružanja skrovišta, i da pomognete u upućivanju, ukoliko se to od vas zatraži.

4. **PRIKLADAN ODABIR I PRIPREMA ZA RAD PREVODILACA I OSTALIH SURADNIKA.**

Uporedite rizike i prednosti angažiranja prevodilaca, i drugih suradnika, i uspostavite odgovarajuće metode nadzora i obuke.

5. **OSIGURATI ANONIMNOST I POVJERLJIVOST.**

Zaštitite identitet ispitanice i povjerljivost tokom cjelokupnog postupka vođenja razgovora - od trenutka prvog kontakta, do trenutka kada detalji o slučaju budu objavljeni.

6. **DOBITI SVJESTAN PRISTANAK O UČEŠĆU.**

Provjerite da svaka sugovornica jasno razumije sadržaj i svrhu pitanja, svrhu korištenja informacija, pravo da ne odgovori na pitanje, završi razgovor u svakom trenutku, kao i da ograniči korištenje podataka koje daje.

7. **SASLUŠATI I UVAŽAVATI PROCJENU SVAKE ŽENE OKO NJENE SITUACIJE, RIZIKA I SIGURNOSTI.**

Shvatiti da svaka ispitanica ima drugačije brige, i da se viđenje njenih problema može razlikovati od procjene drugih.

8. **NEMOJTE PONOVRNO TRAUMATIZIRATI ŽENU.**

Nemojte postavljati pitanja koja provociraju odgovore s emotivnim nabojem. Budite spremni odgovoriti na uznemirenost ispitanice, i naglasiti njenu unutrašnju snagu.

9. **BUDITE SPREMNI ZA HITNU INTERVENCIJU.**

Budite spremni reagirati, ukoliko se ispitanica nalazi u direktnoj opasnosti.

10. **ISKORISTITE PRIKUPLJENE PODATKE NA ODGOVARAJUĆI NAČIN.**

Iskoristite podatke na način od kojeg će svaka pojedinačna ispitanica imati korist, ili koji će pomoći kreiranju uspješne politike intervencija za žene-žrtve trgovine ljudima.

1. NEMOJTE JE POVRIJEDITI.

Postupajte sa svakom ženom, i u svakoj situaciji, tako kao da postoji potencijalna mogućnost nanošenja štete, ukoliko ne postoje dokazi o suprotnom. Nemojte voditi razgovor ukoliko će to dovesti vašu ispitanicu u težu situaciju, u kratkoročnom ili dugoročnom periodu.

1.1. ODLUKA O VOĐENJU RAZGOVORA

Prvo načelo kod većine etičkih smjernica je „ne povrijediti“. S obzirom na krajnje rizike koji se tiču trgovine ljudima, značaj ovog osnovnog pravila nikada nije suvišno ponovno naglasiti.

Rizici

Žene, koje se nalaze u situaciji da su žrtve trgovine ljudima ili su se već izvabile iz takve situacije, mogu lako biti povrijeđene, kao i članovi njihovih porodica ili prijatelji. Razmjere i trajanje fizičke opasnosti i psihičke traume, za pojedinca nisu uvijek očiti. U nekim slučajevima, rizik možda nije tako očigledan za osobu koja obavlja razgovor. Ili pak, u nekim slučajevima, samoj ženi se opasnost neće učiniti očiglednom.

Preporuke

Ukoliko postoji opasnost da razgovor može nanijeti štetu ili ugroziti sigurnost ispitanice ili njeno mentalno zdravlje, onda treba odustati od obavljanja razgovora.

Prije zahtjeva za obavljanje razgovora, osoba koja vodi razgovor mora prvo procijeniti rizike. To podrazumijeva uvažavanje niza elemenata, kao što su: kako će druge osobe tumačiti obraćanje ispitanici (trgovci ljudima, druge žene, porodica, zajednica), da li osoba ili osobe koje se protive vođenju takvog razgovora mogu saznati za to, ili da li se sama ispitanica osjeća obaveznom da učestvuje. Važno je procijeniti da li ovaj susret može prouzrokovati nasilje, probleme s imigracijskim vlastima, gubitak plaće, kaznu na radnom mjestu ili druge nametnute kaznene mjere, uobičajene u jednom okruženju iskorištavanja.

Potrebno je učiniti sve da se ocijeni psihičko stanje žene i efekti koje takav razgovor može imati na nju. Veoma često se žene, posebno one koje su nedavno pobjegle, nalaze u stanju emotivne krize. Nije primjereno obavljati razgovor sa ženom koja se nalazi u takvom stanju. Veoma je važno da ispitanica potpuno vlada sobom kada se od nje zatraži suglasnost za razgovor, kao i da tokom obavljanja razgovora ima potpunu kontrolu.

Nakon uspostave kontakta, potrebno je na sistematičan način, ali odmah, razmotriti sve što brine ispitanicu (naprimjer, ne samo jednostavno reći: „Da li se slažete s tim da obavimo ovaj razgovor?“).

Iako je procjena same ispitanice o njenoj sigurnosti najvažnija, postoje situacije kada ona sama možda nije svjesna problema koji mogu nastati kao rezultat njenog pristanka na razgovor.

Žena u zatvoru u zemlji odredišta razgovarala je sa predstavnikom nevladine organizacije i pristala da iznese podatke o trgovcima ljudima. Kasnije je našla cedulju u svojoj ćeliji u kojoj joj je zapriječeno smrću, kao i njenoj djeci u domovini.

Primjeri pitanja koja se mogu postaviti radi procjene sigurnosti:

P: „Da li ste zabrinuti zbog ovog razgovora sa mnom?“

P: „Smatrate li da zbog ovog razgovora možete imati problema, naprimjer, sa trgovcima ljudima, vašom porodicom, prijateljima ili nekim drugim ko vam pomaže?“

P: „Da li ste nekada razgovarali sa nekim profesionalnim ispitivačima?“
„Kakvo je bilo to iskustvo?“

P: „Da li smatrate da je ovo dobro vrijeme i mjesto da razgovaramo o vašem iskustvu?“ „Ukoliko nije, postoji li neko bolje vrijeme i mjesto?“

Važno je raditi sa profesionalcima i iskusnim lokalnim organizacijama i pojedinaca.

Korisne grupe i literatura za konsultacije prije vođenja razgovora sa ženama – žrtvama trgovine ljudi:

- Migracijski centri, centri za izbjeglice i azilante, službe za pružanje pomoći useljenicima, službe za socijalni rad i dodjelu pravne pomoći migrantima i izbjeglicama;
- Centri za prava na zapošljavanje i rad migranata;
- Grupe koje se bave pružanjem seksualnih usluga i pomoć (zdravstvo, prava, grupe za pružanje pomoći na terenu, udruženja osoba koje se bave pružanjem seksualnih usluga);
- Grupe za borbu protiv nasilja nad ženama i zaštitu prava žena, centri za prihvatanje žrtava nasilja u porodici i silovanja, skloništa, savjetnici za krizne situacije i psiholozi;
- Grupe za ljudska prava;
- Eksperti za problem torture i nasilja;
- Policija i pravosudni organi;
- Centri određenih etničkih grupa, centri za kulturu ili literatura;
- Međunarodne organizacije (npr. Međunarodna organizacija za migracije, Visoki komesar UN-a za ljudska prava, Međunarodna organizacija rada);
- Akademske institucije koje se bave pitanjima migracije, trgovine ljudima, pravima na rad i pravima žena.

Etički standardi zahtijevaju da čak, i ukoliko žena pristane na razgovor, razgovor ne treba voditi ukoliko osoba koja vodi razgovor predviđa negativan ishod.

2. UPOZNAJTE SE SA PROBLEMATIKOM I PROCIJENITE RIZIKE

Prije obavljanja razgovora upoznajte se sa rizicima koji su vezani za trgovinu ljudima u svakom pojedinačnom slučaju.

2.1. SHVATANJE RAZMJERA RIZIKA

Postoje rizici koji su vezani za svaku fazu procesa vođenja razgovora, od početnog kontakta sa ženom, do objavljivanja informacija u javnosti. Najefikasniji način da se spoznaju rizici, prije započinjanja razgovora i osmišljavanja strategije zaštite ispitanice tokom cjelokupnog trajanja razgovora, jeste da se prouči problematika, lokalna situacija i, što je najvažnije, da se surađuje sa profesionalnim, iskusnim lokalnim organizacijama ili pojedincima.

Rizici

Osveta protiv ispitanice sa kojom se obavlja razgovor od strane poslodavaca, agenata ili osoba koje se bave trgovinom, svodnika i policije

Zbog toga što je veliki broj aspekata trgovine ljudima krivično kažnjiv (naprimjer, kršenje imigracijskih zakona, protuzakoniti uvjeti za rad, maloljetnost, dužničke obaveze, nasilje, kidnapovanje), pojedinci uključeni u trgovinu ne žele da takve žene govore s osobama izvan određenog kruga. Oni koji drže pod kontrolom takvu ženu mogu je zaplašiti, kazniti fizički (pretući, silovati, zatvoriti), ili materijalno (kazne za „neposlušnost“, ili povećati dug) kako bi je obeshrabrili da ne stupa u kontakt sa drugim osobama. Mogu joj produžiti radne sate ili je lišiti „privilegija“, kao što su: slobodno vrijeme, spavanje, hrana ili neke druge beneficije. Zloupotreba i kazne kojima se kažnjava navodni prekršilac, služe i kao opomena drugim ženama.

Ne treba pretpostaviti, kada žena više nije u „radnoj situaciji“ ili u zemlji odredišta, da ne postoji opasnost od osvete. U većini slučajeva trgovine ljudima, takvi agenti znaju, ili jako lako otkriju lične podatke o ženi, njenom domu, porodici, prijateljima. Čak jedan „bezazleni“ razgovor može ženu dovesti u opasnost ili onemogućiti njen povratak ili boravak u njenom domu.

Osveta prema porodici ili djeci ispitanice

Uobičajeno je za agente ili poslodavce da prijete porodici ispitanice, posebno djeci, u namjeri da sa njom manipuliraju i kontroliraju je.

Stid i odbijanje ili kažnjavanje od strane članova porodice ili zajednice

Žene ne samo da strahuju od svojih porodica, nego se mnoge brinu i zbog toga kako će roditelji, muževi ili drugi ljudi reagirati ako saznaju, naprimjer, da su one radile kao prostitutke, ili da su bile seksualno zlostavljane.

Nije neuobičajeno za roditelje, rođake ili bračne supružnike da okrivljuju, fizički kažnjavaju ili da odbace takve žene, zbog onoga što im se desilo. Dakle, obraćanje ispitanici u njenom domu radi razgovora, ako se ne obavi diskretno, može prouzrokovati nepopravljivu štetu za njene porodične odnose. Neke žene posebno su zabrinute da će porodica otkriti kako nisu ostvarile očekivani prihod ili da su pobjegle bez vraćanja duga, što može prouzrokovati ljutnju ili oštru osudu.

Identifikacija od strane stranih organa vlasti

Mnoge žene putuju ilegalno, bez dokumenata koje su im oduzeli trgovci ljudima, ili imaju nesiguran pravni status. Zbog straha od hapšenja i deportacije, one nerado govore sa strancima. Za veliki broj žena-žrtava trgovine ljudima, iskustvo sa korumpiranim organima vlasti kod kuće, pojačava nepovjerenje prema policiji i drugim službenicima. U mnogim zemljama, u kojima je prostitucija protuzakonita, žene koje se bave pružanjem seksualnih usluga s pravom strahuju od hapšenja. Ovi strahovi još više su uvećani zbog prijetnje trgovaca da i organi vlasti surađuju u tom procesu, da će ih ozlijediti, zatvoriti ili spriječiti da se vrate u svoj dom, ili da će ih poslati kući, protiv njihove volje. Na nekim mjestima, u kojima su državni službenici saučesnici trgovaca, vlasti koriste zatvor kao mogućnost da prevare žene, uzmu njihovu zaradu i da ih ponovno prodaju nekome drugom.

Osveta vlasti domicilne zemlje

Službenici ili zvanični organi zemlje iz koje potječe žena mogu također biti saučesnici u procesu trgovine. Korumpirani službenici nekada mogu boraviti u domicilnoj zemlji ispitanice, ili raditi u ambasadama i konzulatima u zemlji odredišta.

Izdaja od strane suradnika, stanovnika ili članova zajednice lokaliteta ili područja

Nije dobro pretpostaviti da žene u istoj situaciji ili iste zajednice imaju povjerenja jedna u drugu. Premda, žene koje rade ili žive zajedno mogu uspostaviti vrlo čvrsto prijateljstvo, također postoje slučajevi kada neke žene osjećaju ogorčenje ili mogu da imaju određene finansijske koristi, ili čak da uživaju određeno poštovanje ili posebne privilegije kod svojih poslodavaca, trgovaca ili drugih, tako što daju informacije koje mogu nauditi drugim ženama. Isto tako, žene koje borave u skloništu mogu se osjećati zlovoljno i osvetoljubivo jedna prema drugoj, i mogu koristiti informacije na način koji može ugroziti druge osobe. Također, postoje slučajevi kada žene ostanu povezane sa trgovcima kojima prenose ključne informacije o drugim ženama. Čak i one žene koje su se vratile svojim kućama, izlažu se opasnosti ako razgovaraju sa strancima, ukoliko ih vide pojedinci, koji su povezani sa mrežom trgovaca ljudima.

Davanje lažnih podataka o starosnoj dobi

Nije neuobičajeno da žene koje su maloljetne daju lažne podatke o svojoj starosnoj dobi, obično slijedeći uputstva trgovaca. Obavljanje razgovora sa maloljetnicama, zapravo uzrokuje dodatnu zabrinutost, a u nekim zemljama nameće i pravne obaveze osobi koja obavlja razgovor. Osobe koje obavljaju razgovor trebaju se upoznati sa lokalnim pravnim propisima izvještavanja o zlostavljanju maloljetnih osoba. Također, poželjno je da odrede raspoloživa sredstva i službe koje imaju iskustva u pružanju pomoći maloljetnim osobama.

Žene koje su bile žrtve trgovine ljudima, uglavnom govore o tome da su vidjele kako trgovci potkupljuju lokalne službenike. Jedna žrtva objasnila je kako su ona i njen trgovac bili transportirani preko graničnog prijelaza u policijskom vozilu.

Kada su žene, koje su bile žrtve trgovine ljudima, vraćene vlastima u jednoj afričkoj zemlji, prema ustaljenoj praksi, bile su prikazivane na televiziji i u medijima kao vrsta preventivne strategije, kojom se upoznaje javnost s ovim oblikom trgovine. Nakon toga, većina prikazanih žrtava bile su postidjene i odbačene od svoje zajednice.

U jednoj zemlji na Bliskom istoku, tri žene iz Istočne Evrope pobjegle su iz kluba i obratile se vlastima za pomoć. Policija im je rekla da im ne može pomoći i uputila ih na autobusku stanicu da napuste grad. Kada su stigle na stanicu, tu su ih presreli trgovci ljudima.

Petnaestogodišnja djevojka iz Rumunije, prokrijumčarena je u London iz albanskog zatvora, u kojem je držana radi posjedovanja lažnih talijanskih isprava. Nakon što je, neko vrijeme, radila za svodnika-momka, pobjegla je i počela raditi u sauni u drugom dijelu grada. Određena je “cijena za njenu glavu”. Osoba ženskog spola, na novom poslu, otkrila je gdje se ona nalazi kako bi odobrovoljila svog svodnika. Djevojka iz Rumunije kasnije je kidnapovana, u sred bijelog dana, u prisustvu suradnika na poslu.

Lojalnost i ovisnost o agentima, poslodavcima, svodnicima – momcima i drugima u mreži

Neke žene imaju lojalan odnos prema agentima ili poslodavcima koji im, također, mogu biti momci, muževi ili članovi porodice. Za nekoga sa strane ova osjećanja mogu se učiniti neshvatljivima, osim ako ne pokušamo shvatiti sistematsku izolaciju i ovisnost, koje predstavljaju ključnu komponentu prisile, a koju koriste ovi prestupnici. U mnogim slučajevima nasilni ili okrutni postupci smjenjuju se sa gestovima ljubaznosti i dobročinstva. Ovi odnosi mogu biti dosta zbunjujući. Žena može osjećati da se neko o njoj brine, i taj nedostatak odnosa snaga može je uvjeriti da je njena najbolja nada za budućnost – za njen opstanak – da se nalazi u rukama onih koji je istovremeno zloupotrebljavaju ili iskorištavaju.

2.2. FAZE PROCESA RAZGOVORA:

RIZICI I PREPORUKE

Svaka faza procesa razgovora može predstavljati rizik za ispitanicu. Potrebno ih je prepoznati, procijeniti i poduzeti odgovarajuće sigurnosne mjere.

Faza 1: Uspostava prvog kontakta

Rizici

Samo obraćanje ženi-žrtvi trgovine ljudima, raspitivanje o njoj ili zahtjev da se obavi razgovor, može takvu ženu dovesti u opasnost i potaći sumnju u vezi sa njenom lojalnošću ili namjerama. Rijetko, kada se takve žene ne nalaze pod nadzorom. Čak i kada se čini da su same, obično ih neko posmatra (naprimjer, svodnik ili poslodavac, na udaljenosti sa koje može prisluškivati razgovor, ili postoji prikrivena kamera).

Naprimjer, dolazak u selo, izdvajanje ili posjećivanje žene ili porodice takve žene koja je emigrirala ili za koju se sumnja (zna) da je bila žrtva trgovine ljudima može, također, stvoriti probleme za tu ženu i njenu porodicu.

Preporuke

- Najsigurniji način da se uspostavi kontakt sa ženom, koja je bila žrtva trgovine ljudima, je da se razgovor sa njom obavi kada se ona više ne nalazi u takvom okruženju. Najčešće, najefikasnije sredstvo komunikacije je putem lokalne organizacije koja je njoj poznata i u koju ona ima povjerenja, kao što su: društvene uslužne grupe, skloništa ili izbjegličke organizacije;
- Što je protekao duži period između kontakta sa trgovcima ljudima i obavljanja razgovora, to je veća vjerovatnoća da će se ispitanica osjećati sigurnijom i otkriti detalje o svom iskustvu;
- Ukoliko je nužno uspostaviti kontakt s ispitanicom, dok ona još uvijek održava veze s agentima ili poslodavcima, onda je najbolje identificirati lokalne organizacije u koje ona ima povjerenja (naprimjer, ambulanta ili neka socijalna služba).

Ukoliko je kontakt putem lokalne grupe u koju ona ima povjerenja neostvarljiv, nužno je opredijeliti se za jedan produženi period posmatranja načina života takve žene, kako bi se procijenio rizik uspostave kontakta (naprimjer, ko joj pravi društvo, ko je posmatra).

Važno je napomenuti da u nekim zemljama, u kojima se trgovina ženama, u smislu pružanja seksualnih usluga, ignorira ili toleriše – ili gdje su policija, državni službenici i drugi potplaćeni na sistematičan način – vlasnici bordela, svodnici i druge osobe koje drže kontrolu, možda i neće imati primjedaba na obavljanje razgovora. To je posebno uobičajeno kod onih koji smatraju da postoji određena prednost za ženu koja donosi dobit, kao što je osiguravanje besplatnih kondoma, informacija o zdravlju, lijekova, besplatnih medicinskih usluga, itd. Razgovori sa ženama, koje su bile žrtve trgovine ljudima ili koje su zarobljene u nekim zemljama, postali su svakodnevni i sigurni. Isto tako, „poslodavci“ mogu dozvoliti obavljanje razgovora, jer su uvjereni kako se takva žena neće usuditi da govori otvoreno. Najvažnije je uvidjeti kako će biti primljeno prisustvo čovjeka sa strane, koji postavlja pitanja, prije nego što bi mogli biti sasvim zadovoljni vođenjem razgovora u ovakvom okruženju.

Kako bi se izbjeglo da ispitanica bude dovedena u opasnost, osoba koja obavlja razgovor treba da kaže, svakome ko bude pitao, da se razgovor odnosi na neku neutralnu temu, kao što je naprimjer „zdravlje“. To omogućava ispitanici da drugima objasni povod za razgovor. Kada ispitanica i osoba koja vodi razgovor ostanu sami, detaljne informacije o stvarnoj prirodi razgovora mogu biti izložene u okviru cjelokupne procedure dobijanja suglasnosti (vidjeti pod 6, Dobiti svjestan pristanak).

Kada se želi obaviti razgovor sa ženom koja se nalazi u pritvoru, ne treba očekivati da će ona zbog toga biti zaštićena od osвете od strane organa vlasti, drugih zatvorenika ili trgovaca ljudima. Čak i ako se razgovor može organizirati u privatnosti i na sigurnom, ono što predstavlja nedostatak u ovakvoj vrsti okruženja je činjenica da se ispitanice često osjećaju neugodno, i da kasnije mogu biti zlostavljane i prisiljene da otkriju šta su ispričale.

Faza 2: Utvrđivanje vremena i određivanje mjesta za vođenje razgovora

Rizici

Posebno je moguće, kada se žena u okruženju trgovaca ljudima susreće sa nekim iz vanjskog svijeta, da je posmatraju, slijede ili prisluškuju. U nekim slučajevima instalirane su videokamere na radnom mjestu ili u mjestu stanovanja. Čak i one žene koje nisu pod stalnom prismotrom, često nerado žele da kažu istinu, iz straha da neko može saznati šta su ispričale i iskoristiti to protiv njih ili članova njihovih porodica.

Također, žena koja se nalazi u skrovištu ili u svom domu može osjećati opravdanu zabrinutost da oni koji sa njom žive, susjedi ili članovi porodice, mogu čuti osjetljive ili inkriminirajuće informacije.

Jedna osoba koja vodi razgovor susrela se sa vlasnikom kluba, koji je objasnio da sve žene u njegovom klubu rade dobrovoljno i da dobro zarađuju. Vlasnik je odabrao ženu sa kojom će biti obavljen razgovor, i sve vrijeme je sjedio jako blizu. Ono što ne iznenađuje je da je ispitanica potvrdila njegove navode.

Mlada žena koja je nedavno stigla u jedan klub u Zapadnoj Evropi, zaplašena i uznemirena, zatražila je od policije da joj pomogne. Policija je izvršila pretres javne kuće i uhapsila sve žene koje su radile u klubu. U kombiju na putu do policijske stanice, druga žena iz kluba je tvrdila da je ova žena upropastila njene šanse da otplati dugove, te je zbog toga pretukla i izgrebala.

Preporuke

Razgovore treba obavljati na sigurnom i izdvojenom mjestu u potpunoj privatnosti. Nevladine organizacije i službe za socijalnu pomoć predstavljaju sigurnije opcije. Razgovor ne treba obavljati i na mjestima gdje je veliki metež ili gdje je moguće „svratiti“, što uzrokuje povremene prekide - posljedica toga je da se ispitanica osjeća nesigurno. Razgovor u prisustvu djece, također, može prouzrokovati uznemirenost i traumu i stvoriti bojazan da će ispovijest žene biti prepričana drugima.

Prije i tokom razgovora, ispitanica treba biti slobodna da ponovno odredi raspored ili predloži novo mjesto za razgovor (vrijeme i mjesto koje je za nju sigurnije ili joj više odgovara).

Veoma strog raspored nije praktičan ni realan, te može navesti osobu koja vodi razgovor na preuzimanje rizika. Također, razgovor ne treba trajati predugo i emotivno iscrpljivati. Što se ispitanica osjeća lagodnije, to je veća vjerovatnoća da će pružiti korisne informacije. Dobra ideja je na početku razgovora razjasniti koliko se dugo žena može zadržati i koliko je fleksibilan njen vremenski raspored, jer žene koje se nalaze pod kontrolom poslodavaca ili trgovaca ljudima možda moraju davati objašnjenja o svom kretanju, pa bi svako kašnjenje moglo za njih prouzrokovati probleme.

Faza 3: Vođenje razgovora

Doći spreman za slušanje, bez pogrešnih predubjeđenja

Rizici

Ukoliko osobe koje vode razgovor pristupe ispitanici sa pogrešnim predubjeđenjima ili emocijama u vezi sa njenim iskustvom, njenim reakcijama na ono što se desilo, ili u vezi sa njenom ličnošću ili karakterom, propustit će važne informacije i neće uspjeti sagledati jedinstvenu prirodu iskustva svake od tih žena.

Preporuke

Iako je važno pripremiti pitanja unaprijed, razgovori koji daju najprecizniji opis iskustva žene, nisu oni koji su strukturirani i organizirani, već naprotiv, oni koji su spontani. To ovisi o otvorenom pristupu i sposobnosti slušanja i tumačenja osobe koja obavlja razgovor. Naprimjer, dok osoba koja vodi razgovor i treba pokazati razumijevanje i zabrinutost, izrazi saosjećanja možda neće biti dobro prihvaćeni, jer većina žena ne želi da se sa njima postupa kao sa žrtvama.

Uočiti kada se žena osjeća nesigurnom

Rizici

Događaji se mogu iznenada promijeniti tokom samog trajanja razgovora. Ove promjene mogu predstavljati fizički ili psihološki rizik za ženu.

Žena koja je bila
žrtva trgovine
ljudima i koju je
silovao policajac,
davala je izjavu u
policijskoj stanici
u uredu na kojem
su vrata bila
otvorena i pred
velikim brojem
prolaznika. Tokom
razgovora, ona se
uplašila da će je
prepoznati policajac
koji ju je silovao.

Čak i ako su prvobitni uvjeti razgovora bili prihvatljivi, ispitanica se može početi osjećati neugodno, u bilo kojem trenutku, tokom razgovora. Važno je uočiti takve naznake, zato što je možda sam razgovor postao opasan za tu osobu, ili zato što nelagodnost koju žena pokazuje često znači da ona ne želi, ili da nije u stanju biti iskrena.

Događaji ili teme koje mogu promijeniti prirodu razgovora su sljedeće:

- kada neko uđe u prostoriju ili prolazi;
- pitanja koja je mogu učiniti sumnjičavom ili nervoznom u vezi sa namjerama osobe koja obavlja razgovor, kao što su, naprimjer, zahtjev za specifičnim imenima ili adresama, ili pitanja o njenoj porodici ili starosnoj dobi; ili
- kada osoba koja vodi razgovor izgubi samopouzdanje i pokaže nestrpljenje.

Preporuke

Važno je pratiti naznake koje upućuju na to da se ispitanica više ne osjeća ugodno i da želi okončati razgovor. Ako ne postoji uočljiva razlika u njenom ponašanju ili u načinu na koji odgovara na pitanja, razmotrite šta se moglo desiti tokom trajanja razgovora što je izazvalo promjenu u njenom ponašanju ili u njenoj želji da surađuje.

Budite spremni promijeniti temu razgovora ili iznenada završiti sastanak, ukoliko osjetite da ispitanica postaje nesigurna. Dakle, privatnost je narušena i ukoliko žena ili prevodilac daju signal da postoji problem.

Ukoliko se koristi upitnik ili smjernice za vođenje razgovora, osoba koja vodi razgovor treba također imati jedan kratki upitnik, pomoću kojeg se odvraća pažnja na drugu temu – naprimjer, zdravlje, kulturološka praksa ili jednakost spolova – koje se mogu iskoristiti, ukoliko se ukaže potreba. Na taj način se može brzo preći s osnovne teme na neku drugu nespornu temu. Ispitanicu treba informirati o ovoj sigurnosnoj taktici na početku razgovora, kao i o temi upitnika kojim se skreće pažnja, kako bi ona bila spremna odgovoriti na različita pitanja ili na promjenu teme, ukoliko se bude osjećala neugodno u bilo kojem trenutku.

Faza 4: Završetak razgovora

Završiti razgovor na pozitivan način

Rizici

Trgovina ljudima može prouzrokovati širok raspon snažnih emocija i psiholoških reakcija. Nakon razgovora o tom iskustvu, neke žene osjećat će olakšanje zbog razgovora o tome, dok će se druge osjećati lošije zbog sebe samih, svoje situacije i budućnosti. Važno je ne dozvoliti da se takva žena osjeća postićenom i u beznadežnoj situaciji.

Budite spremni da promijenite temu razgovora, da nastavite sa tzv. hitnim prekidom - da zaključite sastanak ako uvjeti ragovora postanu nesigurni, privatnost narušena i ako žena ili prevodilac daju signal da postoji problem.

Primjer završne rečenice razgovora:

„Hvala vam mnogo što ste odvojili vrijeme i smogli snage da govorite o svom iskustvu. Niko ne zaslužuje da se sa njim postupa na način na koji se sa vama postupalo, i vi ste očito jedna snažna i hrabra žena, kada ste preživjeli sva ta zlostavljanja.“

Preporuke

Kada god je moguće, razgovor treba završiti na pozitivan način.¹⁰ Osoba koja vodi razgovor treba podsjetiti ispitanicu kako se ona dobro snašla u tako teškim okolnostima, koristeći specifične primjere iz njene ispovijesti, kao i da informacija koju je ona dala može koristiti drugima.

Za ispitanice koje se ne nalaze pod okriljem brige profesionalaca, ili za one kojima je potrebna daljnja pomoć, osoba koja vodi razgovor treba ponuditi uputstvo o pružanju pomoći (vidi pod 3, u donjem dijelu teksta) i dati do znanja sugovornici da takve službe postoje, ako, i kada ona odluči da im se obrati.

3. PRIPREMITI UPUTSTVO O PRUŽANJU POMOĆI – NEMOJTE DAVATI OBEĆANJA KOJA NE MOŽETE ISPUNITI

Budite spremni dati uputstvo na maternjem jeziku ispitanice i na lokalnom jeziku (ukoliko se razlikuje) o odgovarajućim pravnim i zdravstvenim pitanjima, kao i onima koja se odnose na skloništa, socijalnu pomoć i službu sigurnosti i uputiti ih, ukoliko to bude potrebno.

3.1. UTVRĐIVANJE RASPOLOŽIVIH SREDSTAVA I SLUŽBI PODRŠKE I POMOĆI**Rizici**

Žene-žrtve trgovine ljudima rijetko imaju pristup informacijama koje su korisne za njihovo zdravlje i sigurnost. Kada obavlja razgovor s ispitanicama, koje se nalaze u izuzetno teškoj situaciji, dužnost osobe koja obavlja razgovor je da pruži informacije, ali i da ih prikuplja. Razgovor s ispitanicom dobra je prilika da joj se pruže informacije. To također može nekada biti i vid pomoći kojom se spašava život, i predstavlja jedan od važnih aspekata odgovornosti osobe koja obavlja razgovor.

Preporuke

Budite „spremni sa resursima“. Pružanje informacija o upućivanju na službe podrške od strane osobe koja vodi razgovor, može biti ključni izvor pomoći i mogućnost da osoba istovremeno zadobije veći nivo povjerenja ispitanice.

Ispitanicu treba ohrabriti da potraži pomoć, uvjerivši je da ono što se desilo nije njena greška i da je za to ne treba kriviti.

Pružanje informacija treba obaviti na jezgrovit i jasan način. Osoba koja vodi razgovor treba, zajedno s ispitanicom, utvrditi da je ona razumjela informaciju i upitati je da li ima neka dodatna pitanja. Kada je to sigurno i prikladno, informaciju treba pružiti u pisanoj formi.

3.2. USPOSTAVA KONTAKTA I POZNAVANJE ORGANIZACIJA KOJE SE NALAZE NA REFERENTNOJ LISTI

Rizici

Mnoge organizacije nisu spremne, ili nisu u mogućnosti pružiti odgovarajuće informacije ili pomoć ženama-žrtvama trgovine ljudima.

Preporuke

Prije uključivanja neke organizacije na referentnu listu, osoba koja obavlja razgovor treba provjeriti da li su službe te organizacije zakonite i prikladne. Prije razgovora, osoba koja obavlja razgovor treba kontaktirati s potencijalnim službama pomoći (davaocima usluga), kako bi utvrdila da li oni mogu odgovoriti na potrebe žene-žrtve trgovine ljudima.

Osoba koja obavlja razgovor treba obavijestiti organizaciju o kojoj se radi da podaci o kontaktu mogu biti ponuđeni ženama-žrtvama trgovine ljudima.

Na lokalitetima gdje ne postoje službe podrške, nužno je biti domišljat i utvrditi određen broj sličnih ili odgovarajućih organizacija koje su spremne i voljne pružiti usluge ženama kojima je to potrebno. Možda je potrebno dati uputstva u vezi sa prirodom problema trgovine ljudima i mogućeg obima pomoći, koja se od njih može zatražiti.

3.3. BUDITE DISKRETNJ KADA DAJETE UPUTSTVO O PRUŽANJU POMOĆI

Rizici

Ukoliko uputstvo o pružanju pomoći bude pronađeno u posjedu ispitanice, može je dovesti u opasnost u odnosu na svodnike, agente ili poslodavce ili, ako se nalazi u svom domu, može imati problema sa članovima porodice.

Preporuke

Korisno je uputstvo za kontakte sa službama pomoći napisati na kartici, manjeg formata, koju ispitanica može ponijeti sa sobom nakon razgovora i držati je sakriveno, ukoliko joj zatreba u budućnosti, ako, i kada odluči da joj je potrebna. Uputstvo treba biti napisano na maternjem jeziku ispitanice, i na lokalnom jeziku, ukoliko se razlikuju. Na taj način ispitanica odmah može dobiti pomoć kada uspostavi kontakt sa tom službom. U mjeri u kojoj je to moguće, uputstvo treba sadržavati cijeli spisak postojećih službi. Kartica može sadržavati adrese i brojeve, bez nužnog naglašavanja na koga se odnose. Neke ispitanice možda neće prihvatiti takvu karticu ili uputstvo.

Organizacije i druge institucije i ustanove, koje mogu biti korisne ženama koje su bile predmet trgovine ljudima, uključuju kontakt informacije za:

- Lokalne organizacije koje su specijalizirane za rad sa ženama-žrtvama trgovine ljudima, uključujući radne sate i postupke za uspostavu kontakta;
- Organizacije koje su specijalizirane za rad sa ženama-žrtvama trgovine ljudima u domicilnim zemljama;
- Službe pružanja besplatne zdravstvene pomoći (opća praksa, reproduktivno zdravlje, bolnice, psihijatrijske službe, tamo gdje postoje);
- Izvore savjetovanja ili pružanja smještaja i druge socijalne službe;
- Pravnu pomoć/službe za pružanje imigracijskih savjeta;
- Ambasade zemlje;
- Službe za pružanje utočišta;
- Mjesne crkve/organizacije podrške u lokalnoj zajednici;
- Centre za učenje jezika;
- Nevladine organizacije u domicilnoj zemlji žene.

4. ODGOVARAJUĆI ODABIR I PRIPREMA ZA RAD PREVODILACA I OSTALIH SURADNIKA

Uporedite rizike i prednosti koji se tiču zapošljavanja prevodilaca, suradnika ili drugih, i uspostavite odgovarajuće metode za nadzor i obuku.

4.1. RAZMOTRITE RIZIKE I PREDNOSTI RADA SA PREVODIOCIMA I DRUGIM SURADNICIMA

Rizici

Uključivanje drugih osoba, poput prevodilaca i osoba angažiranih za vođenje razgovora, kako bi pomogli u obavljanju razgovora ili u procesu prikupljanja podataka, predstavlja rizik, ukoliko odabrani pojedinci nisu dobro provjereni. Nužno je provjeriti da nisu povezani sa trgovcima ljudima i procijeniti da li su u potpunosti pripremljeni da rade na tako osjetljivom pitanju.

Veliki problem predstavlja i činjenica ako suradnici ne shvataju opasnosti koje su vezane za narušavanje povjerljivosti, ako nepažljivo vode razgovor ili strogo ne vode računa o sigurnosti.

Prevodioci i suradnici, koji ne uvažavaju značaj postavljanja pitanja i komunikacije sa ženom na obazriv način, možda neće uspjeti dobiti potpune i iskrene odgovore, jer mogu dovesti do toga da se ta osoba osjeća povrijeđenim ili uvrijeđenim.

Prevodioci i osobe koje obavljaju razgovor, koji govore isti jezik, mogu učiniti da se ispitanica osjeća lagodnije i na taj način izgraditi povjerenje. Međutim, to isto tako može imati suprotan efekt. Ispitanica možda neće imati povjerenja, ili će se osjećati postićenom da govori pred nekim ko potječe iz njene zajednice i ima isto kulturno porijeklo. Neke žene osjećaju se više neugodno kada moraju govoriti o temama koje nose žig srama (naprimjer, pružanje seksualnih usluga, seksualno zlostavljanje) koje njena kultura zabranjuje, pred nekim ko ima isto kulturno porijeklo i u koga su usađeni isti moralni kodeksi. Štoviše, manje diskretni prevodioci ili suradnici mogu prihvatiti odgovore žene kao jednu dobru temu za lokalno ogovaranje. Bez obzira da li se razgovor s ispitanicom obavlja u njejoj domicilnoj zemlji ili u zemlji odredišta, lokalno ogovaranje brzo se širi. Ukoliko se dobro ne procijeni porijeklo prevodioca i krug kontakata, nema garancija da takve informacije neće stići do pogrešnog mjesta.

Razgovor sa ženama - žrtvama trgovine ljudima često je vremenski ograničen – kako zbog njihove sigurnosti, tako i zbog emotivnih razloga. Razgovor koji se mora prevoditi traje duže i produžava vremenski period koji ženu izlaže određenom riziku, što može potaći ponovno proživljavanje neprijatnog iskustva.

Preporuke

- Surađujte sa prevodiocem ili pojedincem iz lokalne organizacije, koji je upoznat sa radom sa ženama koje su bile žrtve nasilja, ili sa pojedincem

Šta treba znati o službama za pružanje pomoći

- Vrsta podrške koju svaka od tih službi može i želi pružiti.
- Ograničenja vezana za pružanje tih usluga (naprimjer, pravni status žene, mogućnost da plati).
- Da li one imaju pravne zahtjeve u slučaju zloupotrebe, zloupotrebe maloljetnika ili ilegalnih migranata.
- Da li zauzimaju stav podrške prema migrantima, osobama koje pružaju seksualne usluge i drugim marginaliziranim pojedincima.
- Da li su u stanju zadovoljiti različite jezičke i prevodilačke zahtjeve.
- Na koji način ih je potrebno uputiti i kakve informacije su im potrebne, ukoliko ranije nisu radili sa ženama-žrtvama trgovine ljudima.

koji nije iz njene zemlje porijekla, osim ako ispitanica ne zatraži drugačije.

- Pitajte ispitanicu, u povjerenju, da li ima povjerljivog prijatelja ili kolegu koji joj želi pomoći tokom razgovora. Uvjerite se da odabrana osoba razumije svrhu razgovora i da je svjesno pristala da surađuje.
- Nemojte prihvatati nepoznate prevodioce - volontere, jer oni mogu biti uključeni u lanac trgovine ljudima, ili možda žele učešćem u tom razgovoru postići nešto drugo.
- Ukoliko je to moguće, koristite „kulturalne posrednike“, ili one koji mogu premostiti procjep između različitog kulturnog porijekla osobe koja vodi razgovor i ispitanice, jer oni predstavljaju važne posrednike u ovim složenim razgovorima.
- Procijenite situaciju. Iz razloga navedenih u gornjem dijelu teksta, ponekad je bolje ne obavljati razgovor, ukoliko se on ne može obaviti bez pomoći prevodioca ili pojedinca kojem se ne može vjerovati.
- Nemojte angažirati prevodioca ili osobu koja može zauzeti kritičan stav ili biti šokirana ili pogođena podacima koje ispitanica otkriva. Prevodioci i suradnici trebaju biti u potpunosti upoznati sa problematikom trgovine ljudima i sa cijelim nizom fizičkih i seksualnih oblika zlostavljanja, koji su svojstveni takvoj trgovini.
- Odredite vrijeme za kratke sastanke sa prevodiocima i suradnicima, koje bi razgovor mogao uznemiriti ili na njih negativno utjecati.

4.2. RAZMOTRITE MOGUĆNOST DA ANGAŽIRATE MUŠKARCA KAO PREVODIOCA, ILI OSOBU KOJA OBAVLJA RAZGOVOR

Rizici

U nekim slučajevima, kao što je slučaj sa vođenjem razgovora sa ženom koja se bavi pružanjem seksualnih usluga, muškarci - osobe koje vode razgovor, mogu imati lakši i manje nametljiv pristup. Međutim, u mnogim slučajevima, koji uključuju trgovinu ljudima, u kojima su ispitanice bile prevarene, izdate, fizički i seksualno zlostavljane od strane muškaraca (naprimjer, od članova porodice, agenata, poslodavaca, vojske) vjerovatnije je da će takve žene imati manje povjerenja i osjećat će se nelagodnije i postićeno da detalje o svojoj privatnosti otkrivaju pred muškarcem.

Preporuke

U okolnostima kada je nemoguće uspostaviti kontakt sa ženom koja se bavi prostitucijom na siguran način izvan mjesta njenog rada, ponekad je moguće i korisno da muškarac ostvari prvi kontakt, pod uvjetom da se takva žena brzo upozna sa svrhom njegovog obraćanja.

U jednom slučaju u SAD-u, vlasti su, ne znajući, koristile trgovca ljudima kao prevodioca koji je obavio razgovor sa nekoliko žena koje su bile žrtve trgovine ljudima u vezi sa navodnim samoubistvom mlade djevojke. Taj muškarac je rekao da je on, navodno, bio njihov ujak. Nekoliko mjeseci kasnije, nakon anonimne dojava, policija se vratila da ispita ženu koja je imala neutrelnog prevodioca i ispričana je potpuno drugačija priča.

U nekim slučajevima, žena će možda više voljeti da razgovara sa muškarcem, vjerujući da će je druga žena više osuđivati nego muškarac, ili zbog toga što je možda žena koja je bila žrtva trgovine ljudima bila zlostavljana ili iskorištavana od strane druge žene. Kada je to moguće, najbolje je da o tome odluči sama ispitanica.

4.3. UZETI U OBZIR FIZIČKU SIGURNOST I MENTALNO ZDRAVLJE SURADNIKA I OSOBA KOJE OBAVLJAJU RAZGOVOR

Rizici

Razgovor sa ženom-žrtvom trgovine ljudima može dovesti osobu koja vodi razgovor u opasnost od posrednika u trgovini i drugih koji su uključeni u njene radne ili društvene aktivnosti i mrežu.

Razgovor sa ženama-žrtvama trgovine ljudima može predstavljati emotivno opterećenje za osobe koje vode takav razgovor. Emotivna iscrpljenost ili nelagoda predstavljaju uobičajenu reakciju na ispovijest ispitanica, njihove traume i zlostavljanja. Osobe koje obavljaju razgovor ponekad nisu pripremljene za takav uznemirujući razgovor i potrebna im je podrška pri obavljanju takvih razgovora.

Ukoliko u samoj biografiji osoba koje obavljaju razgovor postoje elementi zlostavljanja ili diskriminacije, to može utjecati na način na koji one reagiraju na priču ispitanice. Kod nekih osoba takve priče mogu oživjeti snažna sjećanja na prošlost vezanu sa zlostavljanje, ili pokrenuti stare emocije, koje ne samo da su uznemirujuće, već mogu onemogućiti tu osobu da obavi razgovor na temeljit i nepristrasan način.

Osobe koje obavljaju razgovor ponekad se suočavaju s osjećanjem bespomoćnosti, ili suprotno tome, mogu željeti da preuzmu ulogu „spasioca“. U prvom slučaju, onaj koji obavlja razgovor će, možda, izbjeći da pruži pomoć, vjerujući da su problemi žene tako veliki, a da su raspoloživi resursi suviše mali, dok u drugom primjeru, osoba koja obavlja razgovor može dati nerealna obećanja.

Preporuke

- Ako u bilo kojem trenutku prije ili u toku razgovora, osoba koja obavlja razgovor ili ispitanica osjete da odabrano mjesto za razgovor nije sigurno, osoba koja vodi razgovor treba da ga otkáže ili završi, dok ne pronađe sigurnije mjesto. Moguće je zakazati razgovor u nekom drugom terminu. U tom slučaju, često je bolje izabrati drugo mjesto za razgovor.
- Ako se razgovor obavlja na visoko rizičnom mjestu, onda osoba koja obavlja razgovor treba osigurati da neka treća osoba ili suradnik bude upoznat sa mjestom na kojem će se voditi razgovor, vremenom trajanja i završetka razgovora. Treba dogovoriti da osoba koja obavlja razgovor stupi u kontakt sa tom osobom nakon što se udalji sa mjesta na kojem je razgovor vođen. Ukoliko postoji mogućnost korištenja mobilnog telefona, bilo bi poželjno da ih osobe koje obavljaju razgovore nose sa sobom.

Neiskusna žena koja je vodila razgovor na stranom jeziku, uz pomoć prevodioca, počela se kikitati tokom razgovora. To nije urađeno iz zlobe, već zbog nervoze. Reakcija uznemirene mlade ispitanice bilaje takva da je vjerovala kako je ova žena ismijava.

- Ako ispitanica ima informaciju osjetljive prirode, koja može prouzrokovati opasnost za osobu koja obavlja razgovor (naprimjer, detalji vezani za prestupnike, korumpiranost službenika, policije, itd.), osoba koja obavlja razgovor treba na taktičan način ubijediti ispitanicu da ne saopći te detalje i istovremeno da je uputi na odgovarajuće pojedince ili urede kojima se mogu prenijeti te informacije.
- Osobe koje obavljaju razgovor i prevodioci trebaju biti posebno obučeni, ili nastojati da dobiju sve informacije o:
 - dinamici trgovine ženama;
 - rizicima i sigurnosti i procedurama u hitnim slučajevima;
 - osnovnim podacima vezanim za pitanja fizičkog, seksualnog i psihološkog zlostavljanja, prisile i mučenja;
 - osnovnim saznanjima o ravnopravnosti spolova, etničkoj diskriminaciji i nejednakosti;
 - pitanjima i konceptima koji se odnose na sektor rada koji je tema razgovora, kao što su seksualne usluge i prostitucija, domaće usluge, rad u fabrikama, poljoprivredni rad; i
 - lokalnoj terminologiji prikladnoj za temu razgovora.
- Ono što uglavnom predstavlja stav u smislu „optuživanja žrtve“ najčešće je sastavni dio šire kulture, i može utjecati na sposobnost osobe koja obavlja razgovor da sazna sve detalje od same ispitanice, kao i na način na koji se takvi odgovori prihvataju i tumače.

Shodno tome, osoba koja obavlja razgovor mora se suočiti sa sopstvenim predrasudama, strahovima i mišljenjima koji se odnose na žene koje:

- su migranti;
 - seksualno su zlostavljane;
 - pružaju seksualne usluge, ili su uključene u druge oblike društveno marginaliziranog rada (u domaćinstvu, tvornici ili poljoprivredni rad); i
 - siromašne su ili su u nepovoljnom društveno-ekonomskom položaju.
- Osobe koje obavljaju razgovore moraju biti svjesne svojih mogućnosti i ograničenja, prilikom pružanja pomoći ženama-žrtvama trgovine.

Kod nekih osoba koje obavljaju razgovor, takve priče mogu potaknuti snažne emocije na zlostavljanje u prošlosti, i onemogućiti ih da vode razgovor na temeljit i nepristrasan način.

Filmski režiser je napravio dokumentarni film, u kojem je koristio svjedočenja nekoliko žena koje su bile žrtve trgovine ljudima. Režiser je u početku namjeravao prikazati ovaj film u inozemstvu. Međutim, uskoro je ovaj film prikazan na nacionalnoj televiziji, i lica žena bila su potpuno otkrivena.

5. OSIGURATI ANONIMNOST I POVJERLJIVOST

Zaštitite identitet ispitanice i povjerljivost tokom cjelokupnog postupka vođenja razgovora - od trenutka prvog kontakta, do trenutka kada detalji o slučaju budu objavljeni.

5.1. OSIGURATI POVJERLJIVOST

Rizici

Zaštita povjerljivosti, ključna je u stvaranju uvjeta za sigurnost ispitanice, kao i za kvalitet informacija koje ona daje.

Preporuke

- Započnite razgovor tako što ćete objasniti koje su mjere opreza koje su poduzete radi zaštite identiteta ispitanice, kao i stroge povjerljivosti čuvanja ličnih podataka. Pitajte ispitanicu da li ona smatra da je to dovoljno.
- Ispitanice treba obavijestiti da one ne moraju dati svoje pravo ime (ili da mogu ponuditi lažno ime), naziv grada ili sela, kao i stvarno državljanstvo. Nužno je prikupiti sve ove detalje (to jeste, razgovor vezan za zakonske aspekte), ali je bolje da se takvi podaci ne unose u zapisnik o razgovoru. Umjesto toga, moguće je koristiti šifre koje se odnose na zabilježbe razgovora, a koje će se držati odvojeno od spisa o tom slučaju. Podatke iz spisa ne treba pokazivati drugim osobama (naprimjer, porodici, prijateljima, policiji ili migracijskim vlastima), bez prethodnog obavještanja i izričite suglasnosti žene o kojoj se radi.
- O sadržajima pojedinačnih razgovora treba raspravljati samo sa drugim osobama koje su obavezne čuvati povjerljivost podataka (suradnici, medicinsko osoblje) i samo kada je to nužno i kada ispitanica da pristanak. O sadržaju razgovora nikada ne treba raspravljati u javnosti, posebno kada neko to može čuti (naprimjer, u prisustvu vozača taksija ili prodavača karata, itd., jer takvi pojedinci mogu imati određene kontakte sa trgovcima ljudima).
- O detaljima koji se odnose na neku ispitanicu nikada ne treba raspravljati sa bilo kojom drugom ispitanicom na način koji će omogućiti da ova prva žena bude identificirana. Dakle, razgovor uopćeno o drugim ženama u sličnim okolnostima ponekad je koristan, ali nikada ne treba dobiti ličnu notu i pružiti informaciju koja bi omogućila identifikaciju.
- Kada se vrši snimanje ne treba koristiti imena, nego šifre identifikacije. Kasete treba držati u zaključanoj ladici, gdje je pristup ograničen samo nadležnim osobama, dok snimke razgovora treba izbrisati nakon prepisa zvučnog zapisa.
- Za izlaganje u javnosti ili objavljivanje informacija iz razgovora, potrebno je izmijeniti lične podatke do te mjere da ispitanica ne može biti identificirana. Naprimjer, publikacije ne trebaju sadržavati ime ispitanice, naziv rodnog mjesta, ili imena članova njene porodice, prijatelja i suradnika. Također, moguće je izmijeniti nazive gradova i zemlje-odredišta.

- Zbog ozbiljnih i mogućih dugoročnih posljedica, koje objavljivanje fotografija ili pojavljivanje na videosnimku može prouzrokovati, lice ili portret ispitanice trebaju uvijek biti prikriveni (naprimjer, ne samo njene oči), kao i drugi osobeni znaci koji bi mogli poslužiti za identifikaciju (naprimjer, ožiljci, tetovaže, i sl.). Pored toga, fotografija ili videosnimak može biti urađen samo ukoliko je o tome obaviještena žena o kojoj se radi, i ako je jasno da ona u potpunosti razumije na koji način će oni biti korišteni, gdje će biti distribuirani i ukoliko potpiše pismenu suglasnost. Fotografije ne treba snimati na način da je moguće identificirati skloništa, organizacije za izbjeglice ili neke druge službe ili osobe koje pomažu ženama-žrtvama trgovine.

6. DOBITI SVJESTAN PRISTANAK O UČEŠĆU

Uvjerite se da svaka ispitanica jasno razumije sadržaj i svrhu razgovora, svrhu korištenja informacija, pravo da ne odgovori na pitanje, da završi razgovor u svakom trenutku, pravo da zahtijeva izvjesna ograničenja u korištenju takvih informacija.

6.1. UPUĆIVANJE ZAHTJEVA ZA SUGLASNOST

Rizici

Dobijanje svjesnog pristanka o učešću u razgovoru može predstavljati izazov zbog toga što žene obično imaju dobro zasnovanu sumnju prema ljudima iz vanjskog kruga, u mnogim slučajevima zbog jezika, kulturnih i socioekonomskih razlika. Mnoge žene, posebno one koje dolaze iz pretežno ruralnih i manje razvijenih regija, neće odmah prepoznati ozbiljnost potencijalnih posljedica učešća u razgovoru (posebno onih razgovora koji uključuju medije), te mogu previše ishitreno dati odobrenje.

Preporuke

- Zbog toga što razgovori ove vrste mogu predstavljati fizičku opasnost, biti emotivno uznemirujući i ne mogu biti povučeni kada su jednom dati, od neobične je važnosti da osobe koje obavljaju razgovor objasne:
 - Razloge za vođenje razgovora;
 - Temu o kojoj će se razgovarati;
 - Potencijalne rizike i prednosti učešća u takvom razgovoru; i
 - Ličnu, i potencijalno uznemirujuću prirodu pitanja koja će biti postavljena.

Ukoliko ispitanica u potpunosti razumije namjere osobe koja vodi razgovor i svrhu samih pitanja, bit će manje sumnjičava da će informacije koje ona pruži biti korištene protiv njene volje, ili da će joj naškoditi.

U dokumentarnom filmu o trgovini ženama, lica žena nisu bila dovoljno prikrivena, tako da je njihov identitet mogao lako biti utvrđen. Jedna od žena do tada je uspijevala sačuvati tajnu strašnih iskustava iz inozemstva od svoga muža i roditelja.

Primjer zahtjeva za dobijanje svjesnog pristanka

Vodimo istraživanja o zdravlju žena-žrtava trgovine ljudima za: */Naziv organizacije/ - kako bismo odredili bolje načine pružanja zdravstvenih usluga. Željeli bismo razgovarati sa vama o tome (navedite opću temu razgovora) i postaviti vam pitanja o... (navedite ključne teme koje će biti obuhvaćene, uključujući osjetljive podatke koji će se tražiti).*

Neću vas pitati za ime. Sve što mi kažete, ostat će stroga tajna. Neću otkrivati nijedan lični podatak, neću koristiti vaše ime, naziv vašeg rodnog mjesta, ime vašeg trgovca ili karakteristične podatke o vašoj porodici. Ne postoje pogrešni ili pravilni odgovori. Uočit ćete da neka od pitanja pobuđuju neprijatna sjećanja, i slobodno uzmite koliko želite vremena da odgovorite ili da odbijete da odgovorite. Vaši odgovori o proživljenom iskustvu bit će korišteni za pomoć drugim ženama, koje su doživjele slična iskustva i imaju slične zdravstvene potrebe.

Razgovarali smo o potencijalnim rizicima i prednostima, kao što su: *(navedite pregled svih rizika i prednosti pomenutih tokom prethodne diskusije o rizicima i prednostima)*, i o načinima na koje mi možemo ograničiti te rizike, kao što su: *(ponovite ideju za ograničavanje rizika, pomenutu tokom prethodne diskusije o rizicima)*.

Ne morate učestvovati ako ne želite. Ako ste suglasni da nastavite, možete izabrati da prekinete razgovor u bilo kojem trenutku, ili ako ne želite odgovoriti na pitanje, ili želite meni postaviti pitanje, molim vas, slobodno me prekinite. Ovaj razgovor približno će trajati 30 minuta.

Da li se slažete s tim da obavimo razgovor?

Da li je ovo dobro mjesto i vrijeme za razgovor?

- Najbolje je da prvi zahtjev za razgovor bude upućen od strane nekoga u koga žena ima povjerenja. Naprimjer, neka uslužna organizacija ili pojedinac sa kojim je ona uspostavila dobar odnos, a koji joj može objasniti razmjere mogućih negativnih i pozitivnih posljedica razgovora. (Prvi zahtjev predstavlja samo način sigurnog kontakta sa ženom, ali ne može zamijeniti zahtjev i cijeli proces dobijanja suglasnosti, koji se moraju obaviti prije započinjanja razgovora). S obzirom na dinamičnu prirodu trgovine ljudima i na ulogu „momaka“, obično ne postoji dobar izbor posrednika. Zahtjev, upućen vlasniku kluba ili javne kuće, može dovesti ženu u bezizlaznu situaciju, potaći sumnju, a najčešće ne daje pozitivnu reakciju. Isto tako, kontakt sa ženom putem policije ili imigracijskih vlasti vjerovatno će takvu ženu učiniti nervoznom i prouzrokovati opreznu, ako ne i lažnu reakciju (razgovori sa ženama koje su u pritvoru predstavljaju poseban problem koji ovdje nećemo razmatrati);
- Pripremite jasnu izjavu koja objašnjava temu i svrhu razgovora i način na koji će odgovori biti korišteni. Pregledajte izjavu zajedno s ispitanicom, ostavljajući vremena da i ona postavi pitanja i da razjasni pojedinačne tačke;
- Razmotrite rizike na sistematičan način (vidi pod 1.1, *Odluka o vođenju razgovora*: „Uzorci pitanja koja se mogu postaviti u vezi sa procjenom sigurnosti“). Razgovarajte o potencijalnim prednostima (naprimjer, mogućnost da se raspravlja o iskustvu, zatim o njenim problemima i potrebama, kako bi se pomoglo drugim ženama), i šta ona očekuje od razgovora (naprimjer, pomoć ili novčanu naknadu);
- U slučaju da maternji jezik sugovornice nije isti kao kod osobe koja obavlja razgovor, vodite računa da ispitanica da svjesnu suglasnost za obavljanje razgovora. To obično podrazumijeva poduzimanje dodatnih mjera, kao što je priprema informacijskog letka na njenom maternjem jeziku. Ovakav letak ne treba ostati kod te žene, pošto drugi to mogu otkriti;
- Odluku o naknadi za razgovor teško je donijeti. Naknade, koje se izdvajaju za razgovor, mogu ponekada baciti sjenku na prikupljene podatke, posebno ukoliko je ponuđena značajna novčana suma. S druge strane, potrebno je takvoj ženi nadoknaditi izgubljeno vrijeme, zaradu i druge nastale troškove, kao što su putovanja ili briga o djeci. Neprijavljeni novac (kao što su pokloni koje bi mogao naći poslodavac, trgovac ili svodnik) može biti uzrok njenog kažnjavanja. Važno je sa takvom ženom razmotriti koji je najbolji način da joj se izvrši nadoknada. Korisno je upitati, da li je za nju sigurno da prihvati gotovinu, ili više voli dobiti nadoknadu u materijalnim stvarima (naprimjer, predmeti lične higijene, sapun, šampon, kondomi, hrana, odjeća, i slično), ili novac koji bi bio dostavljen njenoj porodici ili dat nekoj povjerljivoj kontakt osobi. Plaćanja svodnicima, raznim „gospođama“, vlasnicima javnih kuća, policiji i slično radi pristupa i razgovora sa ženom etički su problematični, mogu prouzrokovati probleme toj ženi i najvjerovatnije će probuditi sumnju i zabrinutost u vezi sa namjerama osobe koja obavlja razgovor, te stoga nisu preporučljivi;

- Kada god je to moguće (naprimjer, ukoliko je sigurno i ako to želi sugovornica), ponuditi pružanje povratne informacije (članak u novinama, rezultati istraživanja, programska brošura), ukoliko ta žena smatra da je sigurno da se sa njom kasnije sastanete.

7. POSLUŠATI I UVAŽAVATI PROCJENU SVAKE ŽENE VEZANU ZA NJENU SITUACIJU, RIZIKE I SIGURNOST

Shvatiti da svaka ispitanica ima drugačije brige, i da se viđenje njenih problema može razlikovati od procjene drugih.

7.1. PRUŽANJE SAVJETA ILI POMOĆI

Rizici

Rukovođena dobrim namjerama, osoba koja obavlja razgovor može smatrati da najbolje zna šta je dobro za neku ženu i odlučiti da da preporuke, poduzme neku akciju ili potakne ispitanicu na poduzimanje određenih radnji za koje smatra da će poboljšati njenu situaciju. Poticanje na djelovanje sa dobrim namjerama (naprimjer, bijeg od trgovaca ljudima, kontakt sa vlastima, razmatranje pitanja koja ta žena nije spremna otkriti), bez prethodnog opširnog razgovora sa ženom o njenoj situaciji, može za rezultat imati štetne posljedice.

Preporuke

Prije davanja savjeta ili intervencije, potrebno je obaviti razgovor koji treba uvažavati viđenje situacije same ispitanice, šta su po njenom mišljenju moguće opcije, kako ona vidi potencijalne prednosti i rizike različitih opcija i šta smatra da bi bilo najbolje učiniti u smislu predloženih promjena. Kada je to moguće, također je potrebno konsultirati profesionalce koji imaju iskustva u radu sa ženama-žrtvama trgovine ljudima, kako bi se dobio njihov savjet. Pored toga, pitanja o tome kako se ispitanica snalazila i kakva je bila njena strategija preživljavanja do tog trenutka, kako bi izbjegla nevolje, može pomoći osobi koja obavlja razgovor da bolje shvati praktičnu realnost situacije u kojoj se ta žena nalazi. Ova vrsta pitanja može također poslužiti da podsjeti ženu na njenu snagu, na njene jake tačke.

Ako osoba koja obavlja razgovor smatra da može dati koristan savjet ispitanici, opcije za pružanje pomoći treba opisati na neutralan način, bez pretjeranog naglašavanja obima i vjerovatnoće te pomoći. Opcije treba izložiti na umjeren način, tako da se ispitanica ne osjeća glupom ili nezahvalnom, ukoliko ih ne želi prihvatiti. Preporuke trebaju naglasiti rizike i uvažavati prednosti.

Nije rijedak slučaj da osoba koja obavlja razgovor sa ženom-žrtvom trgovine ljudima razmatra mogućnost njenog spašavanja. Neprofesionalni ili neformalni načini spašavanja predstavljaju visoko rizičnu opciju, koja se može pokazati nezadovoljavajućom, jer ispitanica neće biti potpuno upoznata sa mogućim posljedicama promjene trenutne situacije.

Vrstu pomoći treba opisati na neutralan način i voditelj razgovora ne treba prenaglašavati stupanj ili izvjesnost pružanja pomoći.

Pitanja koja treba razmotriti i o kojima treba razgovarati sa ženom koja razmišlja da se izbavi iz okruženja trgovine ljudima:

- Važnost planiranja unaprijed;
- Praktična rješenja, koja se odnose na njen smještaj i održavanje;
- Ko će doći da je traži i koliko će trgovci ljudima biti uporni u proganjanju nje ili njene porodice;
- Njeno psihičko stanje i podrška koja joj je potrebna;
- Njen odnos ovisnosti o svodniku, vlasniku, itd., i ko će joj pružiti podršku kada jednom izađe iz tog kruga.
- Praktične posljedice su: imigracijski status, mogućnost povratka u porodicu, fizička sigurnost, usamljenost, strah i podrška u psihičkom zdravlju.

To može uključivati:

- Opasnost da njena porodica bude žrtva osvete;
 - Javno izlaganje, moguće i osuđivanje zbog viđenja da se radi o njenom izboru, postupcima;
 - Sumnje u njene motive, vjerodostojnost i karakter;
 - Probleme s imigracijom, vlastima i deportacijom;
 - Nemogućnost plaćanja duga;
 - Potrebu da se ostane pod direktnim nadzorom, ili u skloništu, ili u statusu izbjeglice;
 - Obavezu da se prekinu sve veze sa svodnikom – momkom;
- Zahtjev da se daju dokazi policiji, ili da se svjedoči na sudu;
- Pritvaranje, hapšenje, krivičnu osudu (naprimjer, kršenje imigracijskih propisa, propisa o zapošljavanju); i
 - Prisilno testiranje na SIDU ili nestručno savjetovanje o tome, ili druge oblike medicinskog testiranja.

Nakon svakog razgovora o opcijama, osoba koja obavlja razgovor treba jasno i precizno prenijeti informacije o pružanju pomoći i ispitanici ostaviti dovoljno vremena da donose sopstvene odluke.

7.2. UVAŽAVANJE IZBORA ŽENE

Rizici

Svaka žena, čak i u najtežim okolnostima, može odlučiti da odbije ponudu za pomoć. Ponude za medicinsku pomoć, osiguravanje nekih darova ili akcije spašavanja, često dovode u iskušenje one koji žele „uraditi nešto“. Ali, kao što je navedeno u gornjem dijelu teksta, suglasnost žene je ključna prije poduzimanja bilo kakve akcije u njeno ime.

Preporuke

Pored odluke o tome da li želi pristati na razgovor, odluka žene o tome da li će reagirati na zdravstvene probleme, razgovorati o svojim sjećanjima, situaciji mogućeg bijega i drugim ličnim pitanjima, mora se poštivati – bez obzira koliko se takva situacija čini opasnom ili je, prema mišljenju osobe koja obavlja razgovor, ispitanica podvrgnuta zloupotrebi.

Spašavanje, bez traženja same ispitanice, kontakt sa vlastima, kontakt sa porodicom, prosljeđivanje informacija savjetnicima, nije uvijek dobro prihvaćeno – ili ne mora biti u najboljem interesu žene. Naprimjer, u mnogim zemljama, kontakt sa policijom znači upozoravanje samih trgovaca koji su je i doveli u tu situaciju. Međutim, pomoć koja se pruži na odgovarajući način može značiti spašavanje života (vidjeti pod 9, *Budite spremni za hitnu intervenciju*).

8. NEMOJTE PONOVRNO TRAUMATIZIRATI ŽENU

Nemojte postavljati pitanja koja provociraju odgovore s emotivnim nabojem. Budite spremni odgovoriti na uznemirenost ispitanice i naglasiti njenu unutrašnju snagu.

8.1. IZBJEGNITE PONOVRNO TRAUMATIZIRANJE ŽENE**Rizici**

Postavljanje pitanja ispitanici o iskustvu koje je zastrašujuće, ponižavajuće i bolno, može prouzrokovati krajnju neugodnost. Mnoge žene osjećaju se postićeno zbog onoga što su učinile, ili zbog onoga što im se desilo. Ispitanica može postati uznemirana tokom samog razgovora, ali i prije i nakon toga. Za mnoge žene veoma je stresno pristati na razgovor o svom iskustvu. Ispitanice također mogu razmisliti i požaliti zbog onoga što im se desilo nakon završetka razgovora. Za neke od njih, cijeli proces je traumatičan.

Preporuke

- Pitanja nikada ne trebaju biti koncipirana da izazivaju snažne emotivne reakcije;
- Pitanja, koja očito izazivaju uznemirenost ili prisiljavaju ispitanicu da otkriva traumatične detalje, koja nisu neophodna kako bi se shvatilo njeno iskustvo, treba isključiti;
- Pitanja, koja insinuiraju negativno prosuđivanje o odlukama žene, o njenom djelovanju, ili koja bacaju ljagu na njen karakter, ne treba postavljati (*na primjer*: - „Šta će misliti vaši roditelji o tome što ste učinili?“ „Da li smatrate da ste nemoralna žena?“ ili „Zašto ste pristali da radite taj posao?“).

Važno je prepoznati da će mnoge žene osjećati određeni nivo stresa ili nelagode kada budu razgovarale o određenim pitanjima. Ipak, za mnoge od njih razgovor o tim pitanjima, i prilika da ih neko sasluša, može imati terapeutsko djelovanje. Zbog toga je važno shvatiti da zahtjev koji se upućuje ženama da iznesu informacije o tako osjetljivoj temi, a potom prekidanje priče ili izrazi emocija, prije nego što ona dobije priliku da završi svoje misli, može biti uznemirujući. Međutim, ukoliko žena postane vrlo uznemirena, ili ukoliko prevagnu takva osjećanja (naprimjer, ako pokaže neke od sljedećih simptoma: ako počne da se trese, plače nekontrolirano, dobije ozbiljnu glavobolju, nesvjesticu, poteškoće u disanju, iznenadni osip ili crvenilo), najbolje ju je upitati da li želi nastaviti, promijeniti temu ili okončati razgovor.

- Pitanja treba postavljati na način da pružaju podršku, a ne kritički, a na odgovore reagirati s odobravanjem;

Anya je radila kao prostitutka za svog momka-svodnika. Novinar M. predstavio se kao klijent. Stekavši njeno povjerenje, otkrio joj je da je novinar, i ponudio da joj pomogne u „spašavanju“. Novinar je snimio „spašavanje“ Anyae, prikazavši kako je napustila radno mjesto i ušla u njegov automobil. Novinar je organizirao pomoć savjetnika i našao joj smještaj u hotelu, kilometrima udaljenom od savjetovašta i poznanika. Tu je boravila bez prijatelja, posla i dozvole boravka u stranoj zemlji. Prije nego što je film prikazan Anya je nestala. Navodno se vratila svom momku svodniku. Zapravo, režiser nije mogao ponuditi Anyi alternativno rješenje u odnosu na njen status, uvjerivši je da joj je najbolje sa njim. Kada je film prikazan, Anyino lice bilo je maskirano, ali koristili su njen „radni“ nadimak i direktno prikazali njenog svodnika nekoliko puta.

Dvije žene, koje su pristale da učestvuju u istraživanju o trgovini ljudima, putovale su iz rodnog grada do prijestolnice radi obavljanja razgovora, kao i zbog kupovine i razgledanja prijestolnice koju ranije nisu posjetile. Kada su stigle, a imale su nekih dvanaest sati da se prisjete svog iskustva u jednom službenom okruženju pred osobama koje nisu nikada ranije upoznale, obje žene pokazivale su znakove izuzetnog stresa i nelagode, što je dovelo do toga da se razgovor morao brzo završiti.

- Osoba koja vodi razgovor treba omogućiti ispitanici da ona odredi tempo i smjer razgovora;
- Vizuelne i verbalne reakcije trebaju izražavati suosjećajnost, bez osude, i uz pružanje podrške;
- Osoba koja obavlja razgovor treba reagirati na uznemirenost ispitanice tako što će ponuditi pauzu tokom razgovora;
- Osoba koja obavlja razgovor treba pokazati zabrinutost i podsjetiti ispitanicu na njenu snagu i inteligenciju, koji su joj pomogli da preživi tako teške događaje;
- Uvijek je ispitanica ta koja odlučuje o tome da li će nastaviti sa razgovorom. Kada postanu emotivne, neke žene će odabrati da nastave, a neke neće. Osoba koja obavlja razgovor nikada ne treba vršiti pritisak na uznemirenu ispitanicu da nastavi. Isto tako, ukoliko sugovornica želi nastaviti da govori, čak i ako su sva pitanja iscrpljena, osoba koja obavlja razgovor treba ostati i zainteresirano slušati;
- Imajte na umu da za mnoge žene, koje su daleko od kuće, razgovor o porodici, posebno o djeci, može biti uznemirujući. To se posebno odnosi na one žene koje nisu vidjele djecu dugo vremena, i nisu sigurne kada i da li će ih ponovno vidjeti. Budite posebno obazrivi sa pitanjima u ovoj oblasti.

9. BUDITE SPREMNI ZA HITNU INTERVENCIJU

Budite spremni da reagirate ukoliko žena tvrdi da se nalazi u direktnoj opasnosti.

9.1. POMOĆ ŽENI KOJA TRAŽI HITNU I TRENUTNU POMOĆ

Rizici

Kada se obavlja razgovor sa žrtvom kršenja ljudskih prava, kao što je trgovina ljudima, hitni zahtjevi za hitnu pomoć nisu rijetki. Pružanje pomoći može značiti spašavanje života, i to predstavlja jednu etičku i moralnu dužnost. Ali, nuđenje pomoći na pogrešan način ili u pogrešno vrijeme može imati suprotan efekt, ili obećana pomoć može biti zapravo nepoželjna ili neće moći biti realizirana.

Preporuke

- Zahtjevu za pomoć treba odmah dati prednost u odnosu na razgovor;
- Osoba koja obavlja razgovor treba postavljati pitanja kako bi potakla ispitanicu da uvidi sa kakvom opasnošću je suočena, da sagleda opcije, kao i da sazna kakva su njena očekivanja za pružanje pomoći;

- Diskusije o opcijama moraju biti realne, a ne prenaplašene. Osobe koje obavljaju razgovor trebaju razgovarati o postojećim mogućnostima pružanja podrške, uz pokušaj da pomognu ispitanici da razmotri prednosti i rizike svake od tih opcija;
- Osoba koja obavlja razgovor treba pomoći ispitanici da ostvari pristup odgovarajućim službama (naprimjer, telefonski poziv nekoj od službi, mogućnost da je doprati do takvog mjesta).

Postupci koji, uglavnom, nisu preporučljivi i sigurni su sljedeći:

- „zajednički bijeg“;
- dovesti ispitanicu u kuću osobe koja obavlja razgovor;
- ispratiti ispitanicu do njene kuće ili radnog mjesta, kako bi ona uzela svoje lične stvari; ili
- pomoći ispitanici da razmotri bilo koje od ovih pitanja sa poslodavcem, posrednikom, suradnikom, itd., ili postaviti se u ulogu posrednika na bilo koji drugi način.

9.2. SPREMNOST DA SE PRATE NAPORI U INTERVENCIJI

Rizici

Lični interventni naponi rijetko predstavljaju proces koji se sastoji od jednog koraka, ali gotovo uvijek traže niz praktičnih aktivnosti praćenja. Posebno u slučajevima pokušaja spašavanja, sam bijeg najčešće je najlakši dio, a logistika praćenja i zbrinjavanja takve žene je najvažnija i komplicirana.

Preporuke

Rijetko da je potrebno samo „osloboditi“ ženu, posebno kada se nalazi u stranoj zemlji. Prije razmatranja mogućnosti pružanja pomoći u „bijegu“, potrebno je uzeti u obzir sav rizik, prepreke i brojne korake koji slijede nakon „spašavanja“, kako takva žena ne bi završila u još goroj situaciji, ili bila na kraju prisiljena da se vrati svom porobljivaču. Žena-žrtva trgovine ljudima, rijetko je u situaciji da identificira i ostvari pristup svim službama pomoći, kako bi napravila iskorak u odnosu na iskustvo sa trgovinom ljudima. U nekim slučajevima, pomoć ženi da se napravi istup iz situacije izrabljivanja može uključivati i telefonski poziv profesionalnoj organizaciji, koja ima iskustvo u pružanju pomoći ženama-žrtvama trgovine ljudima. Još češće, to podrazumijeva pronalaženje sigurnih kuća, izvora prihoda, medicinskog tretmana, psihološkog savjetovanja i pravnog zastupanja radi imigracije ili u drugim pitanjima.

Žena, pripadnica etničke manjine, prokrijumčarena je u susjednu zemlju i vraćena vojnicima iz matične zemlje, koji su je kasnije silovali.

Tokom racije u javnim kućama u jednoj azijskoj zemlji, dok je policija ulazila na glavni ulaz, nekoliko policajaca koji su redovno dobijali mito od vlasnika javne kuće, pomogli su vlasniku i jednom broju žena da se iskradu kroz stražnji ulaz.

9.3. PITANJA OKO USPOSTAVE KONTAKTA SA VLASTIMA

Rizici

Većina žena nerado stupa u kontakt sa vlastima. Strahuju da će biti deportovane, ili su zabrinute da službenici, kao što je policija, mogu biti korumpirani, ili ih tretirati na neprijateljski i nesusretljiv način.

U mnogim slučajevima njihovi strahovi nisu bez osnova. Vlasti, u zemljama odredišta, mogu pritvoriti, zatvoriti ili deportovati žene koje ilegalno žive ili rade u toj zemlji. Također, mogu izvršiti pritisak da svjedoče protiv trgovaca, uprkos opasnostima sa kojima se te žene suočavaju zbog takve suradnje. Uspostava kontakta sa službenikom u nekim zemljama, zaista znači ponovno vraćanje žene u ruke trgovačkih posrednika. U mnogim siromašnim zemljama policija, vojni i imigracijski službenici – pa čak i službenici ambasada i konzularnih predstavništava – dio su kruga trgovaca ljudima, surađuju sa njima, ili za svoju suradnju primaju mito.

Preporuke

- Prije uspostave kontakta sa vlastima, potrebno je biti siguran da je to ono što žena želi;
- Razmotriti potencijalne prednosti i rizike uspostave kontakta sa nekim službenikom i šta različiti organi vlasti mogu pružiti (naprimjer, bijeg sa radnog mjesta, krivično gonjenje poslodavaca i trgovaca ljudima, produženje vize, dozvolu boravka);
- Pokušati identificirati suosjećajne službenike i uspostaviti radni odnos sa njima;
- Prije nego što organima vlasti otkrijete identitet ispitanice, saznajte šta stvarno takvi službenici mogu i šta su spremni učiniti za nju. Saznajte koja su njena zakonska prava i razmotrite ih sa njom (naprimjer, na osnovu imigracijskog statusa, njenoj spremnosti da svjedoči ili da ne svjedoči, zaštititi svjedoka, želji da ostane u toj zemlji ili da se vrati kući).

10. ISKORISTITI PRIKUPLJENE PODATKE NA KORISTAN NAČIN

Iskoristite prikupljene podatke na način od kojeg će svaka pojedinačna ispitanica imati korist ili koji će pomoći kreiranju uspješne politike intervencija za žene-žrtve trgovine ljudima.

10.1. KORIŠTENJE PODATAKA NA ETIČAN NAČIN**Rizici**

Obavljanje razgovora sa ženom koja je žrtva kršenja ljudskih prava ne predstavlja etički neutralan postupak. Iskustva žena-žrtava trgovine ljudima prikupljaju se s određenim ciljem. Izuzetno lični, društveni i zdravstveni troškovi, koje prouzrokuje trgovina ženama, moralno obavezuje osobu koja obavlja razgovor da prikupljene podatke koristi na način od kojeg će pojedinačna ispitanica imati korist, ili da skrene pažnju kreatora politike i onih koji zagovaraju tu politiku – u idealnim slučajevima i jednih i drugih.

Preporuke

- Uključivanje zagovornika prava žena ili direktnih grupa za usluge, nije jedini dobar način da se stvore uvjeti za sigurno obavljanje razgovora, da tehnike vođenja razgovora i tumačenja budu ispravni i da sistemi podrške budu uspostavljeni, ali može, na praktičan način, osigurati da pripremljeni podaci budu relevantni;
- Što je još važnije, osobe koje obavljaju razgovor moraju voditi računa da svaka informacija koja se objavi u javnosti (naprimjer, novinski izvještaji, javne izjave, itd.) ne bude pogrešno protumačena i da ne podgrijava predrasude koje potiču negativno javno mišljenje protiv krijumčarenih žena.

KORISNA UPOTREBA

Rezultati istraživanja, obavljenog u Grčkoj, upotrijebljeni su za izradu nacrtu pravnih komentara o predloženom zakonu protiv trgovine ljudima sa poboljšanjem odredaba koje se odnose na zaštitu žena-žrtava trgovine ljudima.

KORISNA UPOTREBA

Istraživanje u većem broju zemalja o zaštiti žrtava, koristi se kao osnov za obuku osoba koje se bave zbrinjavanjem i liječenjem žena-žrtava trgovine ljudima.

KORISNA UPOTREBA

Razgovori sa službenicima NVO-a, objavljeni su na ukrajinskoj televiziji potakli su majke, čije kćerke su žrtve trgovine ljudima da ih potraže. To je pomoglo da se izbavi jedna mlada djevojka iz javne kuće u Italiji.

LOŠ NAČIN KORIŠTENJA INFORMACIJA I PODATAKA

Jedan režiser dokumentarnog filma, otkrio je da je jedna žena postala žrtva trgovine ljudima radi bavljenja prostitucijom. Kasnije je ubijena. Ta žena nikada nije rekla svojoj porodici čime se bavila, već je, umjesto toga, tvrdila da će se udati za Nijemca. Nakon njene smrti, režiser je snimio reagiranje sina i majke te žene u njihovoj kući, nakon što im je saopćio da je je žena ubijena, dok je radila kao prostitutka.

ZAKLJUČAK

Preporuke koje su date u ovom dokumentu odražavaju sadašnja saznanja o etičkim i sigurnosnim aspektima, koje je potrebno uzeti u obzir tokom obavljanja razgovora sa ženama-žrtvama trgovine ljudima, a koje su se izbavile iz takvog okruženja. Međutim, krijumčarenje i trgovina ženama krivično je djelo, koje neprekidno mijenja svoje pojavne oblike. Fluidna dinamika i specifična priroda trgovine ljudima i posljedice koje prouzrokuje, zahtijevaju da se pojedinci koji vode razgovor redovno upoznaju sa najnovijim saznanjima i najnovijim informacijama, koje im stoje na raspolaganju, tako da imaju jasne planove kako će zaštititi žene prije, tokom, i nakon razgovora. U mnogim slučajevima to znači da razgovor može potrajati duže, zahtijevati prethodno istraživanje i vrijeme za pripremu, kao i veću pažnju u odnosu na pojedine žene i njihove situacije. Pored toga, potrebno je posvetiti značajnu pažnju propisnom objavljivanju podataka. Usvajanjem ovih preporuka i stavljanjem, uvijek na prvo mjesto sigurnost ispitanica, osobe koje traže informacije na osnovu razgovora, i oni koji obavljaju razgovore, mogu značajno doprinijeti upoznavanju javnosti s ovim teškim oblikom kršenja ljudskih prava i kvalitetu brige o ženama-žrtvama trgovine ljudima.

IZVORI

¹Ujedinjeni narodi, (2000.), Protokol Ujedinjenih naroda za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito žena i djece, kao dodatni dio Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, član 3 (a-d), Rezolucija UN-a 55/25, aneks II, 55 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 60.Doc. A/45/49 (Vol.I)

²Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), Sigurnost žene na prvom mjestu: Preporuke etičke i sigurnosne prirode za istraživanje o nasilju u porodici nad ženama, Geneva: Svjetska zdravstvena organizacija

³Ured visokog komesarijata Ujedinjenih naroda za ljudska prava, (2002.) Međunarodna načela i smjernice o ljudskim pravima i trgovini ljudima, Geneva: UNHCR

⁴Vijeće međunarodnih organizacija medicinskih nauka, u suradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom (1993.), Međunarodne etičke smjernice za biomedicinsko istraživanje koje uključuje ljude, Geneva: CIOMS

⁵Globalni savez protiv trgovine ženama (GAATW) (2001.), Ljudska prava i trgovina ljudima: priručnik, Bangkok: GAATW

⁶Presswise, (2002), Teme u vezi s etikom, spolovima, ženama, URL: www.presswise.org.uk

⁷Kelly, L. (2000) VIP Vodič: Vizija, inovacija i profesionalizam u policijskom nadzoru nasilja nad ženama i djecom, Izrađeno za program Vijeća Evrope - policija i ljudska prava 1997.-2000., Strassbourg: Vijeće Evrope. (On-line izvještaj) URL [http://www.coe.int/T/E/human rights/Police/2 Publications /2 VIP Guide/VIP%20 Guide to Assist December%202001% \(pdf%20version\), pdf.](http://www.coe.int/T/E/human%20rights/Police/2%20Publications%20VIP%20Guide/VIP%20Guide%20to%20Assist%20December%202001%20(pdf%20version).pdf)

⁸Za više informacija o radu sa ženama-žrtvama trgovine ljudima, vidjeti: Globalni savez protiv trgovine ženama (GAATW), Ljudska prava u praksi: priručnik za pružanje pomoći ženama i djeci – žrtvama trgovine ljudima, Bangkok: GAATW

⁹Zimmerman, c. Yun, K. Shvab, I. Et al. (2003.). Zdravstveni rizici i posljedice trgovine ženama i adolescentima, nalazi Evropskih studija u Londonu, London: Škola higijene i tropske medicine (LSHTM), Daphne - program Evropske komisije

¹⁰Svjetska zdravstvena organizacija (WHO). (1999.), Sigurnost žena na prvom mjestu: Preporuke etičke i sigurnosne prirode o nasilju u porodici nad ženama, Geneva: Svjetska zdravstvena organizacija

